

Збірник наукових матеріалів
XXXIX Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«СУЧАСНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ НАУКИ»

20 січня 2020 року

Частина 4

м. Вінниця

Сучасний вектор розвитку науки, XXXIX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 20 січня 2020 року. – Ч.4, с. 92.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XXXIX Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Сучасний вектор розвитку наук», 20 січня 2020 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Педагогічні науки

<i>Прасол Є.О.</i> МУЗИЧНА ОСВІТА У СВІТІ СУЧАСНИХ ЯВИЩ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	5
<i>Приймачук А.В., науковий керівник Хомюк Н.В.</i> МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОРИСТАННЮ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОБОТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	8
<i>Регеда Ю.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ	10
<i>Семенчук І.В., Хомюк Н.В.</i> РОЛЬ ЕКСКУРСІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	15
<i>Сиротенко Л.А.</i> ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	18
<i>Тимошук О.Б., Хомюк Н.В.</i> РОЛЬ ЕКСКУРСІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	21
<i>Тиха К.І., керівник Хомюк Н.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	29
<i>Тонконог Н.І.</i> ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У МАЙБУТНІХ ВИПУСКНИКІВ ЗВО	33
<i>Тракун М.М.</i> НООСФЕРНА ОСВІТА – НОВА ЕПОХА ЦІЛІСНОГО МИСЛЕННЯ	39
<i>Ухналь О.М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ.....	43
<i>Федосюк Л.Р., науковий керівник: Хомюк Н.В.</i> УРОК-ЕКСКУРСІЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	49
<i>Хведюк Ю.Ю., Хомюк Н.В.</i> ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ У УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРИРОДОЗНАВСТВА ..	54
<i>Khoroshailo O., Yakovenko Y.</i> MNEMONIC TECHNIQUES FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES AND HISTORICAL DISCIPLINES BY UNIVERSITY STUDENTS.....	60

<i>Чевельча Т.Р., науковий керівник Кушмирук Є.С.</i> САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ПІДЛІТКІВ У МЕДІАПРОСТОРІ	63
<i>Чужинова І.В.</i> КОМПЛЕКСНЕ ТЕСТУВАННЯ РУХЛИВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЛЮДИНИ.....	69
<i>Шагова О.Ю.</i> ЩОДО ПИТАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ТВОРЧОГО ПОШУКУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗС України..	75
<i>Шарак Т.П.</i> МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «ХІРУРГІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ»..	79
<i>Шеремета О. П.</i> ОКРЕМІ ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	81
<i>Яворська І.І.</i> ІМПРОВІЗАЦІЯ ЯК ВИД ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОЦІ МУЗИКИ.....	86

МУЗИЧНА ОСВІТА У СВІТІ СУЧАСНИХ ЯВИЩ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.

*Прасол Є.О.**старший викладач**КПСМНЗ « Харківська школа мистецтв**для підлітків та дорослих»**м. Харків , Україна*

Музична освіта сьогодні є одним з найдинамічніших та найжвавіших наукових напрямків педагогіки.

За десятки років відбулися помітні зміни не тільки в кількісних категоріях (збільшення кількості наукових публікацій, конференцій, дискусійних панелей, семінарів і т. д.). Ці зміни виразно більш значимі. Перетворення, які відбулися в топографії самої галузі досліджень, в складності, зміщенні пріоритетів, автономності окремих напрямків, поглибленні міждисциплінарних тенденцій.

Саме цей вимір музики і освітніх досліджень здається з сьогоденної точки зору самий незвичайний і захоплюючий. Гетерогенність тут може бути витлумачена, як припускав Р. Капуцинський, як «невизначеність», рефлексія, «гальмування», «турбулентність і подальший пошук». «Тут річка раптово зіткнулася з перешкодами, сильним, динамічним током, починає розгалужуватися, шукати нові шляхи , взяття, розбіжність, формування каналів, вигинів, лабіринтів, струмки , затоки » [1, с. 298].

Саме з такою ситуацією ми сьогодні стикаємося в сфері музичної освіти. Традиційно це розумілося як підготовка до свідомого і творчого використання здобутків музичної культури , щоб отримати, зрозуміти і внести свій вклад в цінність музики. Тому слід посилатися на те, що існує або, як припускає А. Менцвель, на «те, що знайдено» [2, с. 81]. Цей засіб визначення і вираження цілей освіти був і залишається основним напрямком, особливо в галузі педагогічної практики. Однак його успіхи сьогодні навряд чи будуть вражаючими, це визнають навіть його самі завзяті прихильники [3, с. 34] і підтверджують численні наукові дослідження.

Якщо бачити причини такого стану справ тільки в недоліках системи освіти (наприклад, недостатня кількість годин для музичної діяльності, погане оснащення шкіл музичними інструментами, недостатня кваліфікація вчителів і т. д) ми можемо прийти в цьому контексті до певного непорозуміння. Насправді, ми маємо справу з ситуацією більш складнішою і фундаментальнішою, в результаті змін, які зробили в культурній системі. Йдеться перш за все про те, що колись домінуюча ієрархічна система "була перетворена в кругову модель, де в центрі знаходиться світова поп-культура, створена так званою культурною індустрією, важливою для суспільства. На околицях світової поп-культури є також твори художньої культури або мистецтва в традиційному сенсі. Вони важливі, але другорядні, крім його творців і поціновувачів, незрозумілі широкої аудиторії "[4, с.40].

Ці факти, які принаймні в загальних рисах було б важко поставити під сумнів, мають важливі наслідки для освіти. Вони також прокидалися роками широкий інтерес і протиріччя в середовищі музичних педагогів. Не доводиться сумніватися в тому, що це пов'язано з тим, як вони читають «сліди справжнього», що містяться в них, а також зміни, які зробили на «музичній сцені» існує різниця в роздумах про цілі, методи або форми музичної освіти. Таким чином, педагог приймає рішення, принаймні в деякій мірі, як про еволюцію педагогічної практики, так і про напрямки досліджень музики і освіти.

Дуже великою проблемою є також інтернет індустрія. Тут виникає питання: чи сприяє це явище вихованню, чи суперечить його цілям? Чи можна прийняти значення форми вираження лише тому, що інтернет викликає емоції, є формою спілкування. Це не було б проблемою, якби Інтернет –"маса культури" не прагнула замінити будь-яку іншу культуру. З огляду на лаконічні особливості кіберпростору та Інтернету та участі дітей та підлітків, питання про нього стає нагальним у культурній та музичній освіті. Сьогодні ця роль здебільшого реалізується спонтанно. Дослідники констатують силу впливу мережі та слабкість свідомої освіти, загрозу трактування мережі молодими учасниками як властивої реальності та відсутність контролю над цим явищем. Існує ейфоричне

захоплення можливостями електронних засобів і водночас слабке розуміння щодо його використання як інструменту в освіті, в т.ч. у загальній музичній освіті.

Музика та контакти з нею дають вам можливість використовувати їх у розвитку молодого покоління - розвиток, поточний курс якого небезпечно однобічний. Ці значення можуть бути реалізовані в різних, традиційних та новіших форми:

- активно граючи музику, танцюючи та інші форми руху з музикою; це дарує вам радість від власної активності, обміну красою;
- слухаючи музику і вивчаючи, що вона забезпечує естетичні та пізнавальні переживання;
- намагаючись створити музику, яка є найкращим варіантом для любителів, співінтенсивно втягує увагу та творчі сили.

Сьогодні музична освіта є іншою, ніж раніше. І в цих умовах повинні бути знайдені нові засоби для розвитку та поширення музичної освіти.

Початкова школа та молодша школа - обмежили уроки музичної освіти мінімумом, а шанси на зміну цього стану невеликі.

У середніх школах не існує самостійного предмету «музика». У шкільній музичній освіті є парадокс: уроки музики в сучасних умовах не дають можливості показати привабливість музики, але водночас для мільйонів дітей є єдиною можливістю основного посвячення в музичну культуру.

Створення музики у вокальних, інструментальних та танцювальних колективах це завжди було і є хорошим способом активізувати інтерес та реалізацію виразні потреби дітей, підлітків. Ефективними для виховання культури та музичної чуйності є організовані контакти з музикою (концерти, зустрічі, музична олімпіада тощо) культурними установами, музичними товариствами. Тут також можна відзначити успіхи, але також виявлено, що ці ініціативи недостатньо поширені.

Інтернет чекає на використання в музичній освіті, пропонуючи раніше невідомі можливості спілкування та вивчення музики. Чим більше шляхів до

музики, тим більш повно переживаєш і розумієш її, що вигідно для розвитку особистості, тим вища соціальна музична культура.

Література:.

1. Karu'scinski R., 2008, „Lapidaria I-III, Варшава.
2. Mencwel A., 2003, Анімація культурної освіти та культури, проблеми та проблеми, матеріали конференції, організованої Комітетом з питань культури та засобів масової інформації, під егідою спікера Сенату Польщі проф. Лонгін Пастусяка, Варшава.
3. Przychodzinska M., 2005, «Музична освіта сьогодні. Ідеї - запитання - тривоги, «Музична освіта», №1.
4. Гобан-Клас Т., 2003, Культурна освіта дітей та підлітків. Проблеми та виклики, Матеріали з конференції, організованої Комітетом з питань культури та ЗМІ, під патронатом спікера Сенату Польщі, проф. Лонгін Пастусяк, Варшава.

УДК 373.3.503/505:38.092.39

Педагогічні науки

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИКОРИСТАННЮ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОБОТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Приймачук А. В.

*Луцький Педагогічний коледж
Науковий керівник Хомюк Н. В.
м. Луцьк, Україна*

Активізація пізнавальної діяльності на уроках природознавства невід'ємно пов'язана із застосуванням інтерактивних методик. Це дає можливість кожному учню стати активним суб'єктом навчання, активно та вільно мислити, набувати індивідуального досвіду толерантної співпраці.

На різних етапах уроку потрібно використовувати різні **інтерактивні технології**:

- ♦ «Акваріум»;
- ♦ «Ажурна пилка»(Мозаїка);
- ♦ «Мозковий штурм»;
- ♦ «Незакінчена думка»;
- ♦ «Асоціативний куш»;
- ♦ «Ігри-криголами»(«Дві правди, одна неправда», «Мій новий знайомий є особливою людиною, тому що...»).
- ♦ «Ігри-розминки»(«Космічна швидкість», «Казка»).

Великим поштовхом до розвитку пізнавальної активності учнів є **робота в парах, робота в групах**. При такій формі роботи кожен учень відчуває свою значимість, вчиться висловлювати свої думки, прислухатися до чужої, спільно приходити до певного рішення.

До групового навчання можна віднести роботу в парах, ротаційні трійки, «Два – чотири – всі разом», роботу в малих групах, «Акваріум». До фронтальних інтерактивних методів належать такі, що передбачають одночасну спільну роботу всього класу. Це – обговорення проблеми у загальному колі: «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Навчаючи – вчуся», «Дерево рішень». Я переконалася в тому, що систематичне використання таких видів пізнавальної діяльності дають моїм учням відчуття насолоди від гри, у процесі навчання – висока мотивація, емоційна насиченість.

Завдання повинні бути:

- 1) цікавими - спрямованими на розвиток логіки, кмітливості, образного мислення;
- 2) різноманітними, наприклад «закриті» завдання, що мають точне розв'язання;
 - завдання з неповною умовою;
 - з надлишковими умовами;
 - «відкриті» завдання, що припускають варіанти умов, різні шляхи розв'язання, імовірні відповіді;
 - творчі завдання;

- 3) робота над загадками (відгадування та складання загадок);
- 4) розгадування кросвордів та ребусів;
- 5) робота над прислів'ями, приказками, народними прикметами;
- 6) картки із завданням теоретичного або практичного змісту.

Висновок:

Під час виконання цих завдань в учнів підвищиться інтерес до вивчення природознавства, результати власних досліджень можуть використати практично (описи, пам'ятки, плани діяльності, діалоги, інсценізації) завдяки цьому виникає ситуація успіху і підвищується творча активність школярів.

Література:

1. Гулько Ю. А. Формування розумових тенденцій пошуку аналогів і комбінування на уроках природознавства // Обдарована дитина. – 2008. - №2.
2. Тіток М. Пропедевтика фізичних знань у початковій школі // Початкова школа. – 2014. - №8.
3. Грицюк О.І. Практичне використання інтерактивних методів навчання на уроках у початковій школі // Початкове навчання та виховання. — 2011. —
4. <http://plekalnya.com.ua/forum.php?page=discussiontext&article=8&discussion=5>
5. http://elibrary.kubg.edu.ua/2421/1/Krravchuk_L_3.pdf

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

Регеда Ю.О.,

учитель хімії та біології

вищої категорії, учитель-методист

Дружківської загальноосвітньої школи I-III №6

м. Дружківка, Україна

Обдаровані діти – майбутній цвіт нації, інтелектуальна еліта, гордість і честь України, її світовий авторитет, а тому перед кожним педагогом стоїть

завдання спрямоване на забезпечення формування інтелектуального потенціалу нації шляхом створення оптимальних умов для всебічно обдарованої молоді .

Обдарованість – це уроджена схильність до успішного освоєння певної людської діяльності. Обдарованою називають людину, що має гарні задатки по даному виду діяльності: легко може освоїти її і досягти в ній значних успіхів. [1, с.7]

Розвиток і виховання обдарованих дітей вирішує проблему формування творчого потенціалу суспільства. Виховати з обдарованої дитини особистість, адаптовану до складностей сучасного життя, досить важко. У розвитку творчих можливостей учнів велике значення має випереджальний характер навчання й виховання. [2, с.87]

Мета: реалізація процесу пошуку, відбору і творчого розвитку обдарованих дітей в процесі впровадження традиційних і інноваційних форм і методів навчання на уроках хімії.

Завдання:

1. Створення умов для здобуття освіти понад державний мінімум.
2. Розвиток природних позитивних нахилів, здібностей та обдарованості учнів, потреби і вміння самовдосконалюватись.
3. Надання учням можливостей для реалізації індивідуальних творчих потреб, забезпечення умов для оволодіння практичними вміннями і навичками наукової, дослідно-експериментальної діяльності відповідно професійної орієнтації.
4. Виховання школяра як людини моральної, відповідальної, людини культури з розвиненим естетичним і етичним ставленням до навколишнього світу і самої себе.
5. Ефективне впровадження інноваційних технологій навчання.
6. Створення дієвої моніторингової системи оцінки навчальних досягнень учнів.

Виявлення учнів зі здібностями до вивчення хімії слід починати з 5-6 класів. На уроках природознавства, під час позакласної роботи спостерігаю за

дітьми, які проявляють зацікавленість, дають нестандартні відповіді на запитання і взагалі ерудованих дітей. Потім я проводжу бесіди із дітьми, анкетування, тестування, їх батьками, вчителями. На ранніх етапах вивчення хімії робота проводиться індивідуально. На початковій стадії роботи необхідно сприяти розвитку в школярів інтересу до хімії - пропонувати для читання цікаву науково-популярну літературу, дозволяти проводити самостійно прості хімічні досліди. [3, с.158]

Велика увага приділяється другому етапу – поурочній роботі. Зазвичай такі учні вже засвоїли шкільну програму свого класу. Тому доцільним вважаю пропонувати їм індивідуальну програму, творчі задачі, досліди. Результативним виявилось включення таких дітей у роботу класу в ролі консультантів на семінарах і заліках, дослідників при вивченні нового матеріалу, при підготовці додаткового матеріалу. Це дозволяє залишити учня в полі зору свого класу, сприяє його подальшому розвитку, систематизує знання, зміцнює його авторитет серед однолітків, привчає до самостійності й відповідальності.

На третьому етапі, який може тривати до року, проводиться індивідуальна оцінка творчого потенціалу і психологічних особливостей кожної дитини. Якщо за цей час виявляється учень з оригінальним мисленням, великим обсягом знань – починається четвертий етап. Якщо школярі показують, що хотіли б продовжувати поглиблювати свої знання по хімії, а головне, бажають брати участь в олімпіадах, необхідно починати з ними активну позаурочну роботу. Планувати аудиторні заняття треба таким чином: приблизно 75% часу приділяється на роз'язання й розбір завдань теоретичних турів, 25% часу - на виконання завдань експериментального тур.

Треба звертати особливу увагу на підготовку школярів з фізики й математики. Крім природничо-наукових знань, у школярів повинен бути певний набір методологічних прийомів - способів, що допомагають добувати нові знання й творчо переробляти вже наявні. Необхідно пропонувати учневі самому складати олімпіадні завдання. Крім того, варто приділяти особливу увагу самоперевірці отриманих результатів при розв'язанні різних завдань.

У восьмому – дев'ятому класах пропоную учням олімпіадні задачі різних етапів олімпіад, пізнавальну літературу. Самостійність дитини має частковий характер. У десятому та особливо одинадцятому класах рівень самостійності зростає: учень уже здатен самостійно знаходити та опрацьовувати літературу, оволодівати технікою експерименту, формулювати й розв'язувати творчі задачі. Роль учителя зростає до якості наставника-консультанта, який допомагає учневі в розробці стратегії подальшого творчого розвитку.

Удосконалити навчально-виховний процес з обдарованими дітьми, дати їм ґрунтовні, міцні знання, озброїти їх практичним розумінням основ науки допомагає, насамперед, періодичність проведення олімпіад з хімії, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт, КВК, турнірів, конкурсів знавців, вікторин, інтелектуальних аукціонів, змагань, ігрових тренінгів, ігор, семінарів, систематичність проведення творчих тренінгів, інтелектуальних марафонів тощо.

Форми навчання: індивідуальні, фронтальні, групові. Фронтальні заняття – дискусії, семінари, організаційно-діяльнісні ігри, рольові ігри. Групові заняття – парні, постійні групи із зміною функцій їх учасників, груповий поділ класу з однаковим завданням, з різним завданням. Із загальним звітом кожної групи перед усім класом. Особливою популярністю серед обдарованих дітей користуються дискусійні форми (симпозіуми, дебати, «круглі столи»). Багато уваги приділяю диференціації навчального матеріалу (текстам лекцій, практичним завданням). Також використовую нестандартні форми проведення уроків: проблемні, міжпредметні лекції, лекції-дослідження, семінари-дискусії, семінари-дослідження.

Узагальнюючи власний досвід, можу сказати, що можна виділити такі підходи:

- 1) підтримка постійного інтересу до предмета шляхом пропозиції для розв'язання нестандартних завдань (школярам, як правило, цікаві завдання, для яких необхідно який-небудь новий спосіб або використати знання, що виходять за рамки шкільних підручників) і заохочення інтересу до вивчення позапрограмного матеріалу;

2) індивідуальний підхід до кожного учасника - олімпіади, допомога в самовизначенні й розвитку особистості учасника олімпіади, а також формування у учнів методологічних знань.

Обдарованість - явище багатогранне і складне. Описати всі можливі шляхи його виявлення і розвитку не легко. Розповсюджена думка, що творчі здібності властиві будь-якій дитині, треба лише зуміти розкрити їх і розвинути. Це, безумовно, так. Таланти існують від великих і яскравих до скромних і малопомітних.

У сучасній дидактиці все більше стверджується діяльнісний компетентнісний підхід, суть якого полягає в тому, що зробити дитину активним співучасником навчального процесу. Уміння володіти знаннями, застосовувати їх на практиці, інтерпретувати і виражати своє ставлення до них, - ось ключова мета педагога в роботі з учнями.

Знаю → можу застосувати → володію способами застосування (знаю як застосувати) → маю своє ставлення - цей логічний ланцюжок визначає розвиток дітей. Побудовуючи систему роботи з обдарованими дітьми, я спираюся саме на ці принципи. Вона не дозволяє мені, як вчителю стояти на місці, спонукає мене весь час рухатися вперед.

Література:

1. Авдеєнко В.В. Проблематика співвідношень понять : обдарованість, талант та здібності у сучасній психологічній літературі / В.В. Авдеєнко // Психологія в Україні та за кордоном. – Чернігів, 2013. – С. 5-9.

2. Скрипченко О.В. Загальна психологія / О.В. Скрипченко // Київ : Видавництво «Каравела», 2011. – 464 с.

3. Yakimchuk M. Yu. Problem of talent in domestic and foreign pedagogical theory and practice. Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology. Vol. 9. 2013. P. 155-159.

РОЛЬ ЕКСКУРСІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Семенчук І. В.,

студентка відділення «Початкова освіта»

Хомюк Н.В.,

викладач природничих дисциплін, викладач

вищої категорії, старший викладач

Луцький педагогічний коледж

м. Луцьк, Україна

У статті розглянуто роль екскурсій під час вивчення природознавства в початкових класах. Визначено та обґрунтовано значення екскурсій на основі теоретичного аналізу досліджень вчених-методистів.

Ключові слова: екскурсія, початкова школа, природознавство.

Педагоги, психологи, методисти довели, що процес формування і розвитку особистості повинен починатися з перших днів життя людини, що створює сприятливі умови для розкриття потенційних можливостей дитини. Виявленню і розкриттю цих можливостей сприяє проведення екскурсій.

Екскурсія – вид масової позакласної роботи, який проводиться для безпосереднього сприйняття і спостереження учнями об'єктів та явищ, пов'язаних з вивченням програмового матеріалу.

На відміну від уроків у класі учні сприймають природу безпосередньо різними органами чуттів. Діти бачать об'єкти в природному середовищі, спостерігають взаємозв'язок рослин і ґрунту, тварин і рослин. Це розвиває кругозір, спостережливість, вміння орієнтуватись в просторі; виховує в учнів любов до природи, сприяє вихованню естетичних почуттів і бережливого ставлення до природи.

Ціль екскурсії – ознайомити учнів з об'єктами і явищами природи за допомогою дослідів, спостереження та самостійної роботи.

Зміст екскурсій повинен мати безпосередній зв'язок із матеріалом

попередніх уроків. У той же час отримані на екскурсіях уявлення, результати спостережень і зібрані матеріали використовують на наступних уроках.

Екскурсії - один з основних видів занять і особлива форма організації роботи по екологічній просвіті дітей, одна з дуже трудомістких і складних форм навчання.

На екскурсіях діти знайомляться з рослинами, тваринами і одночасно з умовами їх проживання, а це сприяє утворенню первинних уявлень про взаємозв'язки в природі. Екскурсії сприяють розвитку спостережливості, виникненню інтересу до природи, тобто пізнавального до неї ставлення дітей. Велика роль екскурсії в естетичному вихованні дітей, формуванні у них естетичного ставлення до природних явищ і об'єктів. Краса навколишнього світу викликає глибокі переживання.

Екскурсії сприяють:

- розвитку пізнавальних здібностей учнів, уваги, спостережливості, мислення, - моторики, творчої уяви;
- вихованню таких якостей особистості, як уважність, спостережливість, - кмітливість, інтерес та любов до природи, уміння бачити і розуміти прекрасне;
- виробленню навичок самостійної роботи тощо.

Екскурсія може проводитися на початку роботи за темою програми. Її мета – викликати інтерес в учнів до вивчення теми, сприяти накопиченню фактичного матеріалу, що буде необхідний для наступної роботи по темі. Така екскурсія створює необхідні для учнів передумови для свідомого оволодіння навчальним матеріалом і певне налаштування щодо вивчення того чи іншого питання теми.

Екскурсія може проводитися після опрацювання відповідної теми. Її мета – закріпити здобуті на уроці знання, удосконалити уміння і навички, узагальнити вивчений матеріал, підвести підсумок.

Такі уроки дозволяють учителеві встановити більш дієвий та безпосередній зв'язок навчання з життям, учити використовувати набуті знання на практиці.

Для того, щоб екскурсія досягла успіху, вона повинна бути ретельно підготовлена і методично правильно спланована та проведена.

Учні 3-4 класів під час проведення екскурсій можуть проводити спостереження, дослідження, виконувати практичні завдання як під керівництвом учителя, так і самостійно.

Отже, екскурсії мають велике пізнавальне і виховне значення. Вони розширюють і поглиблюють знання учнів. Діти бачать об'єкти природи в природному середовищі, спостерігають взаємозв'язок рослин із ґрунтом, тварин з рослинами. Це дозволяє сформуванню в учнів представлення про природу як про єдине ціле, у якому всі частини найтіснішим образом взаємозалежні. Окремі поняття, отримані на класних заняттях, екскурсіях зливаються в більш широке поняття - "природа".

Література:

1. Подзоров В.І. Природознавство з методикою викладання. - Київ, 1990.
2. Геращенко В.П., Степанов І.А. Методика викладання природознавства: навчальний посібник. - М: Освіта, 1994.
3. Мінаєва В.М. Позакласна робота з природознавства в початкових класах. - - Мінськ, 1990.
4. Ковель Н.С. Природознавство в чотирирічній початковій школі. - Київ, 1989.
5. Екскурсії по вивченню природи рідного краю. – К., 2000.
6. Хомюк Н. В. Методика навчання природничої освітньої галузі: опорні конспекти: 3-є вид., переробл./ Н. В. Хомюк. – Луцьк: П. «Зоря-Плюс» ВОО ВОІ СОІУ – 124 с.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.

Сиротенко Л.А.

*аспірант Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка
м. Глухів, Україна*

Сучасні тенденції економічного розвитку України, пов'язані з впровадженням ринкових механізмів управління, переходом економіки на ринкові стосунки і становленням нових громадських стосунків, викликали глибоку трансформацію соціально-економічного життя в країні, яка характеризується процесами глобалізації, інформатизації і зміною характеру праці.

У концепції модернізації освіти система освіти стає усе більш потужною рушійною силою економічного зростання, підвищення ефективності і конкурентоспроможності народного господарства є найважливішим чинником формування нової якості економіки і суспільства.

Закону України «Про вищу освіту» встановлює основні системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.[1]

Сучасний етап розвитку суспільства ознаменований становленням нової парадигми освіти, націленій на розвиток особи у світі, що динамічно змінюється. Відповідно до цього змінюються вимоги, що висуваються до професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Майбутній педагог повинен стати кваліфікованим фахівцем, який добре знає не лише свій предмет, але і здатним до різнобічної професійної і соціально-культурної діяльності, творчому саморозвитку.

Проте, проблема вищої освіти, підготовка молодих фахівців більш ніж на дві третини не відповідає існуючому і перспективному попиту на ринку праці.

Необхідно оптимізувати в цілому систему професійної підготовки відповідно до змін, що відбуваються і прогнозованими, в економічній і соціальній інфраструктурі, бо інноваційний підйом якісного розвитку усієї країни на новому рівні можливий за наявності компетентних фахівців, що здатні оптимізувати ухвалення ефективних економічних рішень, створювати і проектувати економічні інформаційні системи, мають сформовану економіко-аналітичну готовність.

Кардинальні зміни соціально-економічних орієнтирів суспільства у сфері духовних і матеріальних цінностей, необхідність подолання складнощів ринкової економіки вимагають якісно нового рівня системи професійної підготовки майбутнім педагогом.

Перед майбутнім педагогом професійного навчання стоїть принципово нове загальнокультурне завдання: цілеспрямовано готувати юних громадян не лише до праці і пізнання, але і повноцінному вступу у суперечливі соціально-економічні відносини в суспільстві в сучасних умовах. Підготовка таких конкурентоздатних випускників можлива тільки в умовах широкого впровадження економічної спрямованості навчання.

Ситуація, що склалася, вимагає від вищої педагогічної школи вдосконалення підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: їх професійна кваліфікація повинна визначатися здатністю швидко адаптуватися до умов, що змінюються, економічною компетентністю, умінням постійно поповнювати і творчо використати свої економічні знання.

В процесі навчання майбутнього педагога професійного навчання вирішується соціально-педагогічне завдання, що полягає в тому, щоб підготувати студента, який має комплекс знань, умінь і навичок по широкому колу питань, у тому числі і економічним. Говорячи про необхідність становлення економічної компетентності, ми ґрунтуємося на тому, що професійне навчання базується не лише на предметах загальноосвітнього і профільних циклів, але і на економічних знаннях.

Випускники вищого навчального закладу, які отримали кваліфікацію «Педагог професійного навчання», повинні не лише знати основи економічної теорії, але і уміти аналізувати сучасний економічний розвиток суспільства, використовувати економічні знання і уміння у своїй трудовій діяльності, а також бути здатними і готовими до формування економічної культури учнів.

Питанням становлення і розвитку професійної компетентності майбутніх педагогів присвячена велика кількість психолого-педагогічних досліджень Проте, незважаючи на існуючий інтерес вчених і значність отриманих результатів, проведений аналіз наукових робіт показав, що становленню економічної компетентності студентів педагогічного закладу належного уваги не приділяється.

До теперішнього часу не визначені структура і зміст економічної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, не реалізуються в належній мірі можливості форм, методів і засобів навчання для цілеспрямованого становлення і розвитку економічної компетентності, не розроблена ефективна система її становлення.

Таким чином, актуальність становлення економічної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, що має важливе соціально-педагогічне значення визначається наступними чинниками :

1. сучасними тенденціями економічного розвитку суспільства, впровадженням ринкових стосунків, що викликали необхідність підготовки фахівців, у тому числі і педагогів професійного навчання, що мають досить високий рівень економічних знань і умінь;

2. відсутністю цілеспрямованої педагогічної системи підготовки фахівців, результатом якої є їх економічна компетентність і умов її реалізації;

3. недостатньою розробленістю проблеми становлення економічної компетентності в теорії і практиці вищої школи.[2. с.5].

На підставі досвіду роботи вищої школи, аналізу психолого-педагогічної, філософської, науково-методичної літератури, нами була сформульована проблема цього дослідження, яка визначається протиріччям, з одного боку, між зростанням вимог суспільства до особистості майбутніх педагогів професійного

навчання, здатних сформувати міцні і глибокі економічні знання, і недостатнім рівнем економічної компетентності, а з іншого недостатнім рівнем теоретичних і практичних розроблених шляхів і способів її становлення в умовах освітнього процесу який постійно розвивається.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004)

2. Хаматнурова Е. Н. Становление экономической компетентности будущего педагога профессионального обучения [Электронный ресурс]: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08. М.: РГБ, 2007. (Из фондов Российской Государственной Библиотеки). 24 с.

УДК 372.450.2:8-343

Педагогічні науки

РОЛЬ ЕКСКУРСІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Тимошук О. Б.,

студентка відділення "Початкова освіта"

Хомюк Н. В.,

викладач природничих дисциплін,

викладач вищої категорії, старший викладач

Луцький педагогічний коледж

м. Луцьк, Україна

Світ, що оточує дитину, - це передусім світ природи

з безмежним багатством явищ, з невичерпною красою

Тут, у природі, вічне джерело дитячого розуму.

В.О. Сухомлинський

Життя доводить, що в умовах, які весь час змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина гнучка, креативна, здатна використовувати нові ідеї і задуми, знаходити нові підходи і рішення проблем. Слід зазначити важливість створення у дошкільному та шкільному закладах сприятливих умов для розвитку особливостей кожної дитини.

«Дитина від своєї природи, – писав В.О. Сухомлинський, – допитливий дослідник, відкривач світу. Так нехай же перед нею відкривається чудовий світ у живих фарбах, яскравих і тремтливих звуках, у казці і грі, у власній творчості, в красі, яка надихає її серце, в прагненні робити добро людям. Через казку, фантазію, через неповторну дитячу творчість – певна дорога до серця дитини. Я буду так вводити малюків у навколишній світ, щоб вони кожного дня відкривали в ньому щось нове, щоб кожен наш крок був мандрівкою до першоджерел – до чудесної краси природи».

В основних напрямках загальноосвітньої школи підкреслюється, що «найважливіша неминуча задача школи – давати підростаючому поколінню глибокі і міцні знання основ наук, виробляти навички та уміння застосовувати їх на практиці, формувати світо уявлення». Одним зі шляхів реалізації цих задач є включення в навчальний процес досліджень над предметами і явищами під час екскурсій.

Екскурсія – особливий вид навчальних занять, який проводиться за межами класної кімнати для безпосереднього сприйняття і спостереження учнями об'єктів та явищ, пов'язаних з вивченням програмового матеріалу.

Екскурсія як жива, безпосередня форма спілкування розвиває емоційну чуйність, закладає основи морального обличчя. Правильна організація спостережень сприяє формуванню таких важливих якостей дитини, як спостережливість і увагу, які сприяють збагаченню знань про навколишній світ. До нової програми Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України курсу «Природознавство 1-4 класи» включено ряд екскурсій, проведення яких є обов'язковим.

Екскурсії - один з основних видів занять і особлива форма організації роботи по екологічній просвіті дітей, одна з дуже трудомістких і складних форм навчання. Екскурсії проводяться поза шкільної установи, це свого роду заняття під відкритим небом.

На екскурсіях діти знайомляться з рослинами, тваринами і одночасно з умовами їх проживання, а це сприяє утворенню первинних уявлень про взаємозв'язки в природі. Екскурсії сприяють розвитку спостережливості,

виникненню інтересу до природи, тобто пізнавального до неї ставлення дітей. Велика роль екскурсії в естетичному вихованні дітей, формуванні у них естетичного ставлення до природних явищ і об'єктів. Краса навколишнього світу викликає глибокі переживання.

Даний вид роботи спрямований на задоволення пізнавальних потреб учнів, їх фізичний та інтелектуальний розвиток, зміцнення здоров'я, уміння помічати цікаве, незвичне. Екскурсії також мають велике виховне значення, так як сприяють вихованню таких якостей особистості, як вдумливість, інтерес та любов до природи, кмітливість, уміння бачити прекрасне у навколишньому світі, старанність, самостійність тощо. Вони розширюють кругозір дітей, розвивають спостережливість, уміння бачити те, що раніше відбувалося поза їх увагою, виробляють практичні навички та вміння – орієнтування у просторі, визначення видів ґрунтів, рослин, тварин, формують уявлення про їх життя, живлення, значення тощо.

Під час екскурсії учні сприймають природу безпосередньо різними органами чуттів.

Екскурсії сприяють:

розвитку пізнавальних здібностей учнів, уваги, спостережливості, мислення, - моторики, творчої уяви;

вихованню таких якостей особистості, як уважність, спостережливість, - кмітливість, інтерес та любов до природи, уміння бачити і розуміти прекрасне; виробленню навичок самостійної роботи тощо.

Урок-екскурсія може бути комбінованим, вступним, узагальнюючим, поточним підсумковим, багатотемним, однотемним.

В ньому домінуючий спосіб пізнавальної діяльності – безпосереднє сприймання об'єктів природи, їх взаємозв'язків.

За навчальним матеріалом екскурсії розрізняють: літературні, математичні, історичні, краєзнавчі, природничі тощо; за місцем проведення: у природу, на виробництво, у музей, у зоопарк, екологічною стежкою, до пам'ятника тощо.

Екскурсія може проводитися на початку роботи за темою програми. Її мета

– викликати інтерес в учнів до вивчення теми, сприяти накопиченню фактичного матеріалу, що буде необхідний для наступної роботи по темі. Така екскурсія створює необхідні для учнів передумови для свідомого оволодіння навчальним матеріалом і певне налаштування щодо вивчення того чи іншого питання теми. Так, перед вивченням теми «Тварини» можна провести екскурсію у зоопарк, де учні могли поспостерігати за зовнішнім виглядом та особливостями поведінки тварин, які будуть вивчатися на уроках природознавства.

Мета екскурсії, організованої у процесі вивчення теми, – сприяти частковій перевірці рівня засвоєння знань по темі, накопичення фактичного матеріалу для її подальшого вивчення.

Екскурсія може проводитися після опрацювання відповідної теми. Її мета – закріпити здобуті на уроці знання, удосконалити уміння і навички, узагальнити вивчений матеріал, підвести підсумок.

Такі уроки дозволяють учителям встановити більш дієвий та безпосередній зв'язок навчання з життям, учити використовувати набуті знання на практиці.

Для того, щоб екскурсія досягла успіху, вона повинна бути ретельно підготовлена і методично правильно спланована та проведена.

В екскурсії можна виділити 3 етапи:

підготовка до екскурсії;

її проведення на місці;

підведення підсумків екскурсії;

Проведенню екскурсії передують підготовка учителя та учнів до проведення.

Підготовка вчителя:

Полягають, перш за все, у визначенні мети екскурсії і відборі програмного змісту. Намічає вчитель екскурсію, виходячи з вимог програми та особливостей навколишнього місцевості.

Визначаючи місце екскурсії, вчитель вибирає найкращий шлях до нього - не утомливий, не відволікаючий учнів від наміченої мети. При визначенні відстані до місця екскурсії слід виходити з фізичних можливостей дітей.

Тривалість шляху до обраного місця (в один бік) не повинна перевищувати 40-50 хв. При цьому слід враховувати особливості дороги, стан погоди.

Як би не було знайоме місце екскурсії, необхідно за день, за два до неї оглянути його. Побувавши на місці майбутньої екскурсії, вчитель уточнює маршрут, знаходить потрібні об'єкти, намічає зміст і обсяг тих знань, які повинні отримати діти про даному колі явищ, послідовність проведення окремих частин екскурсії, встановлює місця для колективних і самостійних спостережень, для відпочинку дітей. Попереднє ознайомлення з місцем майбутньої екскурсії дає можливість не тільки уточнити і конкретизувати план, а й продумати прийоми її ведення. Для того щоб екскурсія була цікавою, вихователю треба підготувати вірші, загадки, прислів'я, ігрові прийоми.

Підготовка учнів:

Починається з повідомлення мети екскурсії. Учні повинні знати, куди підуть, навіщо, що дізнаються, що потрібно зібрати.

Учні повинні знати, що екскурсія - це заняття, яке проводиться не в приміщенні, а в природі і на сільськогосподарському об'єкті, тому на екскурсії необхідно бути дисциплінованим і уважним. Педагог нагадує дітям правила поведінки на вулиці.

При підготовці до екскурсії потрібно звернути увагу на одяг дітей. Діти повинні бути одягнені зручно, відповідно до погоди і сезоном.

На місці екскурсії в короткій бесіді вчитель повинен нагадати мету і уточнити завдання, які учні виконуватимуть. У разі потреби показати виконання тієї або іншої роботи. Учні під керівництвом учителя виконують свої завдання. Потім учитель заслуховує повідомлення про наслідки роботи окремих ланок і оглядає зібрані зразки. Під час екскурсії учні повинні добре розглянути об'єкти вивчення, зробити відповідні записи і малюнки. Учитель повинен дати вичерпні відповіді на запитання, докладно розповісти про об'єкт, що вивчається, пояснює причини виникнення тих або інших природних явищ. Під час екскурсії в природу в дітей виникає багато запитань, вони цікавляться багатьма предметами і явищами природи, які безпосередньо не стосується теми

екскурсії. У таких випадках треба давати правильні й зрозумілі учням пояснення, всіляко заохочувати до спостережень і задовольняти їхню допитливість. В учнів розвиватиметься інтерес до природи. Учні знайомляться під час екскурсії з об'єктами, явищами і процесами, які проходять безпосередньо в природі і взаємопов'язані. Тільки в природі учні можуть конкретно бачити зв'язок між предметами і явищами. На екскурсіях учні вчаться слідкувати за предметами і явищами неживої природи, аналізувати, порівнювати їх, робити висновки.

Заключний етап екскурсії:

Після закінчення екскурсії проводиться підсумкова бесіда. Діти обмінюються враженнями, розказують свої думки, розв'язують з допомогою вчителя питання, які виникли під час екскурсії. Вчитель уточнює, доповнює відповіді учнів. Бесіда повинна бути короткою, інакше вона послаблює емоційне бачення від самої екскурсії. Обговорюють не лише проблеми з теми екскурсії, але й загальні питання, пов'язані із звичайними спостереженнями природи (погода, тварини, птахи, рослини, явища природи, які бачили діти). Отже, екскурсії з природознавства широко використовуються у початковій школі, оскільки вони надають молодшим школярам самостійність у спостереженні об'єктів природи, стимулюють їхню розмову і творчу пізнавальну діяльність при виконанні навчальних завдань.

Знання, отримані на екскурсії, розширюються і закріплюються на заняттях, в спостереженнях в куточку природи за принесеними об'єктами. Відразу ж після повернення з екскурсії зібраний матеріал необхідно розмістити в куточку природи (рослини поставити в вази, квіткові горщики; тварин помістити в акваріум, тераріум, садки), за рослинами і тваринами організувати спостереження.

Через 2-3 дні після екскурсії вчитель проводить заняття з використанням роздаткового матеріалу, малювання, ліплення, дидактичні ігри з природним матеріалом, читає художню літературу, заслуховує розповіді дітей про те, де були і що бачили. На закінчення проводиться узагальнююча бесіда.

Плануючи бесіду після екскурсії, вчитель повинен поставити питання так, щоб у пам'яті учнів відновити весь хід екскурсії, підкреслити найбільш важливі в освітньому і виховному відношенні моменти, підвести їх до встановлення зв'язків між явищами.

Підсумки екскурсій можна оформити у вигляді творчих звітів, альбомів, зошитів спостережень та досліджень, колекцій, малюнків, творів, оповідань тощо.

До проведення екскурсій ставляться такі вимоги:

чітко визначити навчальну, виховну і розвиваючу мету;

при виборі місця проведення екскурсії врахувати естетичну значимість об'єктів, з якими будуть знайомитися учні;

психологічно налаштувати школярів до навчальної, дослідницької діяльності в природі;

продумати групові та індивідуальні завдання, що включатимуть елементи спостережень, досліджень та практичної роботи;

проводити дидактичні ігри;

використовувати можливості знайомства учнів з відповідними професіями;

звертати уваги на проблеми екології та шукати шляхи вирішення природоохоронних проблем;

зібрати екскурсійний матеріал; зробити схеми, ескізи; сфотографувати об'єкти; оформити звіт у вигляді творчих письмових робіт, гербарію, малюнків, альбомів тощо.

Учні 3-4 класів під час проведення екскурсій можуть проводити спостереження, дослідження, виконувати практичні завдання як під керівництвом учителя, так і самостійно.

Щоб розвинути у дітей спостережливість і пробудити інтерес до природи рідного краю, рекомендую складати для кожної пори року пам'ятки-інструкції. Ці пам'ятки вивішуються в класі поряд з календарем природи. Ось приклади таких пам'яток.

Що спостерігати і робити восени.
Зміни природи в околицях школи в трав'яному покриві.
Підготовка рослин до зими: чагарники та дерева восени.
Забарвлення листя. Листопад.
Вічнозелені рослини.
Сільськогосподарські рослини.
Сезонні роботи в саду і на городі.
Плоди і насіння декоративних рослин. Їх збір і зберігання.
Різні способи поширені насіння дикорослих рослин.
Збір лікарських рослин та їх заготівля.
Підготовка тварин до зими.
Життя у водоймі і ін.
Що спостерігати і робити взимку.
Визначення середньої товщиною снігового покриву.
Значення зростання сніжного покриву.
Життя рослин під снігом.
Снігозатримання.
Вплив полезахисних смуг для снігозатримання.
Життя тварин. Чиї сліди на снігу?
Організація підгодівлі птахів.
Перевірка придатності насіння до посіву.
Водойми взимку та ін.
Що спостерігати і робити навесні.
Танення снігу.
Протруювання насіння, робота в парках, в саду, на городі, в полі.
Спостереження за розвитком чагарників і дерев.
Сокорух.
Розпускання листя. Початок цвітіння.
Спостереження за розвитком трав'янистих рослин.
Підготовка ґрунту до сівби.

Посів і посадка польових і городніх рослин.
Спостереження за комахами, птахами та іншими тваринами.
Пробудження життя у водоймі і ін.
Що спостерігати і робити влітку.
Літній трав'яний покрив.
Будова квітки.
Засмічені рослини в полях і городах (опис і гербарій)
Боротьба з бур'янами.
Розвиток чагарників і дерев у літніх умовах.
Літні роботи в городі, саду, колгоспі.
Догляд за культурними рослинами.
Прополюванням.
Цвітіння і дозрівання зернових культур.
Сінокосіння.
Літня життя тварин.
Рослинність і тваринний світ водойм.

УДК 10

Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Тиха К.І.,

студент факультету 013 початкова освіта

Керівник Хомюк Н.В.

Луцький педагогічний коледж

м. Луцьк, Україна

Наочність – необхідна складова уроку природознавства. Більшість навчального матеріалу повинне супроводжуватись ілюстраціями, таблицями, діафільмами. Наочність раціонально поєднує індуктивний і дедуктивний шлях

Слід чітко розрізняти чуттєвість ознак і властивостей кожного виду наочності. Це можливість пізнання їх суб'єктом безпосереднього сприймання органами чуття.

Для вивчення багатьох об'єктів і явищ, недоступних для безпосереднього сприймання їх у природі, вчитель використовує й графічні наочні посібники: картини, таблиці, схеми, кольорові листівки, роздавальні картки тощо.

Потреба в демонструванні графічних наочних посібників зумовлена тим, що уявлення, які дістають діти тільки з розповіді вчителя або читання статті і які не закріплені зоровими образами, можуть бути неправильні. Отже, демонстрування навчальних таблиць і картин, супроводжувані поясненнями, допомагають створити в учнів образні уявлення про предмети і явища навколишнього середовища.

Стінні картини і таблиці мають такі розміри, що зображене на них видно з останньої партії. Перед демонструванням їх у класі вчитель повинен докладно ознайомитися з «Методичними вказівками», що додаються до комплексу таблиць або картин. В них зазначено, які методи і прийоми треба використати в роботі з кожною таблицею або картиною, на які деталі звернути увагу учнів.

Роботу з стінними картинами або таблицями можна проводити на різних етапах уроку. Слід пам'ятати, що пасивне поверхнєве розглядання картини або таблиці учнями не дасть позитивних наслідків ні в навчанні, ні у вихованні. Щоб підвищити активність роботи з таблицями, викликати емоції та інтерес, недоцільно відкривати їх заздалегідь. Під час бесіди або розповіді тільки в певний момент вчитель відкриває картину й аналізує її.

У процесі роботи з картиною «Осінь» вчитель пропонує визначити, яку пору року зображено на картині, з'ясує, за якими ознаками учні визначили це. Звертає увагу на суттєві зміни, що відбулися в неживій і живій природі: який колір неба? чим застигається небо вдалині? про що свідчать густі хмари? які зміни відбулися в житті рослин? які зміни відбулися в житті тварин? куди відлітають журавлі? Щоб доповнити образне уявлення про осінь, демонструють натуральні об'єкти, використовують результати спостережень.

Таблиці використовують і для закріплення знань. Для цього ставлять узагальнюючі запитання, які допомагають синтезувати набуті знання. Вчитель пропонує, наприклад, розповісти, як живуть люди на Крайній Півночі, як пристосувалися до умов тундри рослини і тварини та ін. Розповідь ілюструють

стінними таблицями. Закріплення матеріалу з використанням таблиць допомагає відновити в пам'яті уявлення про предмети і явища реального світу.

Під час перевірки домашнього завдання треба обов'язково використовувати і стінні таблиці. Це змушує працювати не тільки механічну пам'ять, а й інші її види, що допомагає розвивати логічне мислення, мову, закріплювати в пам'яті виучуване. Процеси запам'ятовування знань тільки тоді цінні й важливі, коли учні добре уявляють і розуміють навчальний матеріал.

Досить часто, демонструючи таблиці, на яких зображено різні об'єкти, застосовують порівняння, щоб виявити характерні ознаки предметів або явищ, зробити відповідні висновки. Наприклад, розглядаючи таблицю «Сосна», вчитель пропонує порівняти сосну, що росте в лісі, з сосною, яка росте на просторі. Таке порівняння допомагає з'ясувати потреби сосни в світлі. Порівнюючи сосну і ялину, діти знаходять як спільні ознаки (хвойні дерева), так і ряд відмінностей (зовнішній вигляд, потреби в світлі та ін.).

Можна порівняти рослинний світ тундри і тайги, поглибити знання про причини відсутності великих дерев у тундрі, виявити, які умови впливають на зміну рослинності при просуванні з півночі на південь.

Використання карток дає змогу урізноманітнити роботу на уроці, підвищити пізнавальну діяльність учнів, розширити і поглибити знання про свою Батьківщину.

Методика використання роздавальних карток, листівок тощо може бути різною. У процесі вивчення нового матеріалу спочатку можна проводити бесіду або розповідь з використанням стінних таблиць, а потім для закріплення нового матеріалу і конкретизації знань дати індивідуальні завдання з використанням листівок або роздавальних карток.

Іноді робота з картками та листівками, особливо при вивченні природних зон, передреє роботі з стінними таблицями. Працюючи з картками і листівками, учні готуються до розкриття змісту таблиці або картини, виявляють причинно-наслідкові зв'язки між предметами та явищами.

Великий навчальний і виховний ефект дає демонстрування на уроках

природознавства навчальних кіно-, діафільмів, діапозитивів та інших наочних посібників.

У початкових класах широко використовують навчальні кінофільми. Велике методичне значення їх полягає в тому, що вони не тільки дають натуральне зображення предметів і явищ, а й показують їх у русі. За допомогою кінофільму діти дістають реальне уявлення про предмети і явища, яких вони не можуть спостерігати безпосередньо. Демонструванням кінофільму забезпечується ознайомлення з найскладнішими технологічними процесами і процесами, що відбуваються в природі за дуже короткий час. Навчальні кінофільми унаочнюють взаємозв'язок рослин і тварин з навколишньою природою і між собою. Доступно для дітей кінофільми показують технологічні процеси того або іншого виробництва, знайомлять з трудовою діяльністю людей.

Дуже зручно використовувати навчальні діафільми і діапозитиви, тому що під час демонстрування їх можна проводити бесіду за окремими кадрами, доповнювати при потребі текст кадру, показати на екрані зображення предмета або явища у збільшеному вигляді і приділити для розгляду його необхідний час. У процесі демонстрування діафільму вчитель повинен сам читати текст, щоб учні правильно сприймали його зміст, вчилися правильно вимовляти маловідомі або нові слова. Після перегляду діафільму аналізують, що допомагає розвивати спостережливість і логічне мислення.

Технічні засоби навчання поповнилися новим проєкційним апаратом - кодоскопом («класна оптична дошка»). За допомогою його можна при денному світлі демонструвати схеми, малюнки, креслення, які виконані на прозорій плівці або склі. Отже, є можливість поєднувати світлову інформацію на екрані з іншими наочними посібниками.

На уроках природознавства дедалі ширше використовують навчальні телевізійні передачі. Телефільм, як і кінофільм, дає змогу знайомити дітей з процесами або явищами, які важко або зовсім неможливо спостерігати.

Ефективність від навчальної телепередачі залежить від уміння вчителя зробити її такою, щоб вона була складовою частиною уроку, відповідала його

темі, доповнювала зміст ,уроку. На початку уроку (телепередачі) вчитель називає тему і мету його, проводить коротку бесіду, мета якої - активізувати сприймання в учнів. Після телепередачі (тривалість 15-20 хв.) учитель також проводить бесіду, під час якої з'ясовує, що і як учні засвоїли. При потребі використовують й інші види унаочнення.

Література:

1. Аквилева Г.Н. Натуральные средства обучения и методика работы с ними //Начальная школа. — №12, 2003 — С.42.
2. Алексюк А.М. Взаємодія форм організації і методів навчання // Рад. школа. - 1983. - № 7. - С. 8-15.
3. Байбара, Т. Дослід у процесі навчання природознавства// Початкова школа. - 2000. - № 12. - С. 19-21, // Початкова школа. - 2001. - № 1. - С. 57-59.
4. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навч. посібник. - К. : Веселка, 1998. - 333 с.
5. Балаєва Н.І. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках у початкових класах // Педагогіка і психологія. - 2004. - №278. - С. 8-10.

УДК 378

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У МАЙБУТНІХ ВИПУСКНИКІВ ЗВО

Тонконог Н.І.,
*кандидат педагогічних наук, викладач
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
м. Переяслав, Україна*

Одним з інноваційних підходів до навчального процесу на сучасному етапі розвитку освіти вважається компетентнісний підхід. Очевидно, що реформи, що відбуваються у вітчизняній та європейській системах освіти, призвели до кардинальних перетворень у вищій професійній освіті. За останнє

десятиліття відбулася різка переорієнтація оцінки результатів освіти з понять «підготовленість», «освіченість» на поняття «компетенція» та «компетентність». Одним із концептуально важливих методів в управлінні якістю підготовки випускників вищих навчальних закладів стало впровадження компетентнісного підходу, а результати навчання поступово набувають формату компетентностей. Тому для характеристики професіоналізму фахівця сьогодні дедалі частіше вживається поняття професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень з проблеми професійної компетентності засвідчує, що це питання вивчали Л. Алексеєва, М. Васильєва, О. Губарєв, Є. Климов, Н. Кулик, А. Маркова, Л. Петровська, В. Пономаренко та ін.

На сьогодні недостатньо дослідженим є питання класифікації компетентностей випускника закладу вищої освіти.

Метою статті є дослідження різних класифікацій компетенцій, які опановують майбутні вчителі у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти.

Професійну компетентність розглядають як одну зі сходинок професіоналізму і вона передбачає поєднання теоретичної і практичної підготовки майбутнього фахівця до подальшої професійної діяльності.

Поняття «професійна компетентність» увійшло в термінологію у 80-ті роки минулого століття і вважалось складовою професіоналізму. Термін «професійна компетентність» складається з двох категорій - «професія» і «компетентність». Професія - вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом теоретичних знань і практичних навичок, набутих у результаті спеціальної підготовки й досвіду роботи. Поняття «компетентність» - це обізнаність, авторитетність, кваліфікованість, ерудованість особистості в певній області трудової діяльності [1, с.93].

Проблема формування професійної компетентності й розвитку особистості, знаходиться у центрі уваги психологів й педагогів та набула статусу принципу, що є одним із найважливіших методологічних принципів в науці. Аналізуючи сучасні філософські, соціологічні, психологічні та педагогічні погляди категорію компетентності й розвитку можна визначити як

процес закономірної зміни, що включає якісні і кількісні перетворення [2, с.3]. При цьому слід зазначити, що у науковій літературі професійна компетентність розглядається як результат освіти, що виражається у високому рівні готовності фахівця ефективно організувати внутрішні й зовнішні ресурси для досягнення поставлених професійних цілей і завдань. Причому вищою формою цієї компетентності у фахівця з вищою освітою є такий рівень майстерності, який дає змогу йому суттєво впливати на ринок праці, планувати, проводити аналіз та прогнозувати подальше професійне самовдосконалення. Термін «підхід» у загальному розумінні означає певну сукупність різноманітних засобів і прийомів, що діють певним чином на когось. У науковому розумінні поняття «підхід» трактується як вихідна позиція, що складає основу дослідницької діяльності [3, с.20].

Компетентність є основною характеристикою особистості в тому, що може бути мотивом, рисою, навичкою, необхідними для виконання певної роботи, аспект власного іміджу чи соціальної ролі або базові знання, які вона використовує [4, с.5].

Компетентності є динамічним поєднанням знань, розуміння, навичок, умінь і здатностей. Розвиток компетентностей є метою освітніх програм. Компетентності формуються в різних навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах. Незважаючи на очевидну близькість цих категорій (в основі обох є знання, розуміння, навички, здатності), методологія Тюнінга чітко їх розділяє та визначає основну відмінність між результатами навчання та компетентностями в тому, що перші формулюються викладачами на рівні освітньої програми, а також на рівні окремої дисципліни, а компетентності набуваються особами, які навчаються. Ще однією особливістю результатів навчання є те, що на відміну від компетентностей вони повинні бути чітко вимірюваними. Слід наголосити, що формулюються результати навчання та компетентності однією мовою (мовою компетентностей), тому на практиці далеко не просто їх розрізнити між собою без розуміння контексту, в якому вони сформульовані.

На сьогодні загальноприйнятим є поділ компетентностей на дві групи: предметно-спеціальні (фахові) компетентності (subject specific competences) та загальні компетентності (general competences, transferable skills). Згідно з визначенням, перші залежать від предметної галузі, саме вони визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію випускника, а також роблять кожну освітню програму індивідуальною. Проте існують не менш важливі компетентності, якими студент оволодіває в процесі виконання даної освітньої програми, але вони мають універсальний, не пов'язаний з предметною галуззю характер. Наприклад, здатність до навчання, креативність, володіння іноземними мовами, інформаційними технологіями тощо. Хоча ці загальні компетентності повинні бути збалансованими зі спеціальними компетентностями, при розробленні освітніх програм їх розвиток обов'язково повинен бути запланований. Дослідження загальних компетентностей було одним із найважливіших завдань проекту Тюнінг. Отримані в ньому результати та рекомендації у вигляді переліку найважливіших загальних компетентностей широко використовуються у світі для створення освітніх програм. Методика досліджень включала проведення широкого анкетування серед роботодавців, випускників і викладачів. При цьому компетентності класифікувалися за трьома категоріями: інструментальні (когнітивні, методологічні, технологічні та лінгвістичні); міжособистісні (навички спілкування, соціальна взаємодія та співпраця); системні (поєднання розуміння, сприйнятливості та знань, здатність планувати зміни для удосконалення систем, розроблення нових систем). У результаті попереднього обговорення та вдосконалення до кінцевого варіанта списку увійшли інструментальні, міжособистісні та системні компетентності.

У запропонованих анкетах респондентам необхідно було дати відповіді двох типів: визначити важливість кожної компетентності зокрема, а також указати п'ять найбільш важливих компетентностей для роботи за фахом. Якщо врахувати близькість оцінок за деякими компетентностями, а також провести певне об'єднання їх у групи, то зведений рейтинг випускників та роботодавців визначає такі групи компетентностей: 1. Здатність до аналізу і синтезу. Здатність до

навчання. Розв'язання проблем. 2. Здатність застосовувати знання на практиці. 3. Здатність пристосовуватись до нових ситуацій. Турбота про якість. 4. Навички управління інформацією. Здатність працювати самостійно. 5. Робота в групі. 6. Здатність до організації і планування. Звернімо увагу на те, що серед найважливіших, на думку випускників і роботодавців, компетентностей яскраво переважають інструментальні та системні компетентності. Із числа міжособистісних ця група респондентів виокремила лише роботу в групі. Варто підкреслити, що дослідження загальних компетентностей в рамках проекту Тюнінг проводилися і в подальшому. Список найважливіших компетентностей подано нижче. Загальні компетентності за проектом ЄС Тюнінг [5, с.14]: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; вміння застосовувати знання в практичних ситуаціях; вміння планувати та керувати часом; знання та розуміння предметної області та розуміння професії; вміння спілкуватися як усно, так і через письмове слово рідною мовою; вміння спілкуватися другою мовою; навички використання інформаційно-комунікаційних технологій; здатність проводити дослідження на відповідному рівні; здатність вчитися та бути в курсі навчання; вміння шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел; здатність бути критичною та самокритичною; здатність пристосовуватися та діяти в новій ситуації; здатність генерувати нові ідеї (творчість); вміння визначати, ставити та вирішувати проблеми; вміння приймати аргументовані рішення; вміння працювати в команді; навички міжособистісного спілкування та взаємодії; здатність мотивувати людей та рухатися до загальних цілей; вміння спілкуватися з неекспертами в певній галузі; вдячність та повага до різноманітності та полікультурності; вміння працювати в міжнародному контексті; вміння працювати автономно; вміння розробляти та керувати проектами; прихильність до безпеки; дух підприємництва, вміння проявляти ініціативу; здатність діяти на основі етичних міркувань; вміння оцінювати та підтримувати якість виконаної роботи; рішучість та наполегливість у виконанні поставлених завдань та взятих на себе обов'язків; прагнення до збереження довкілля; здатність діяти з

соціальною відповідальністю та громадянським усвідомленням; здатність проявляти усвідомлення рівних можливостей та гендерних питань.

Однією з необхідних передумов відповідності змісту освіти потребам сучасності та його орієнтуру на євроінтеграцію є організація професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти із застосуванням компетентнісного підходу. Поняття компетентності є ширшим за значенням, ніж компетенція. Досягнення цілей навчання пов'язане з формуванням комплексу компетенцій, які, у свою чергу, утворюють компетентність вчителя. На сьогодні загальноприйнятим є поділ компетентностей на дві групи: предметно-спеціальні (фахові) та загальні компетентності.

Література:

1. Бондар С. Термінологічний аналіз понять «компетенція» і «компетеність» у педагогіці : сутність та структура // Освіта та управління. 2007. Т. 10. № 2. С. 93-99.

2. Кремень В. Г. Деякі питання формування особистості професіонала в контексті вимог сучасного суспільства // Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (24-26 жовтня 2007 р.). Хмельницький, 2007. С. 3-6.

3. Морська Л. І. Методична система підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у навчанні учнів : монографія / Л. І. Морська. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. 243 с.

4. Гурська Н. П. Розвиток ключових компетентностей учнів засобами проектної діяльності : Методичний посібник для вчителів англійської мови. Тернопіль : Лібра Терра, 2010. 68 с.

5. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В. М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.

НООСФЕРНА ОСВІТА – НОВА ЕПОХА ЦІЛІСНОГО МИСЛЕННЯ

*Тракун М. М.,**викладач німецької мови та зарубіжної літератури**Красноградський коледж Комунального закладу**«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»**Харківської обласної ради**м. Красноград, Україна*

XXI століття ознаменувалося значними трансформаційними процесами. Серед них – перехід до інформаційного суспільства, глобалізм, зміна культурно-історичного типу раціональності, що панував протягом багатьох століть, акцент на соціально-гуманітарне знання. На початку третього тисячоліття ми відзначаємо появу нових, удосконалених освітніх систем, серед яких і ноосферна освіта. Оскільки потенційну сферу життя на планеті в майбутньому традиційно називають ноосферою або сферою розуму, за термінологією В. Вернадського, подібна освіта покликана виховувати людину з цілісним, здоровим мисленням. Зважаючи на це, освіта набуває значення однієї з найбільш вагомих соціальних цінностей, а в умовах орієнтації людства на сталий розвиток – як чинник збереження й подальшого розвитку людської цивілізації.

Серед найбільш важливих нових цінностей – перенесення акценту із формування системи знань на формування вміння вчитися, відмова від вузької функціональної заданості й перехід до орієнтації на творчість, варіативність мислення.

Біологічно адекватна методика – це сукупність скоординованих дій викладача й студента, метою яких є мотивація та активізація цілісних динамічних образів за навчальними дисциплінами та навичок інструментальної роботи з ними [3]. При цьому використовується системна організація фізіологічних, інтелектуальних, психічних функцій студентів. За формою ця методика релаксаційно-активна, у якій етапи релаксації (нагромадження інформації, робота правої творчої півкулі) чергуються з етапами активності (тренування

лівої півкулі: логіка, аналіз, синтез інформації). При застосуванні біоадекватної методики активно використовують ейдетичні методи (мнемотехніка, послідовні асоціації, логічні закономірності; ейдотехніка (оживлення, образне мислення, фотографічна пам'ять), ігрові методи тощо[2].

Економічність цілісного мислення досягається за рахунок використання 5 каналів людського сприйняття, активізації творчого мислення і цілісного погляду на вивчені явища, звертання до власного досвіду студента та природних біоритмів людського організму. Це дає змогу скоротити час на вивчення будь-якої дисципліни в 3-6 разів, звільняє ресурси здоров'я студента, призводить до економії матеріальних і фінансових витрат і дає можливість у стільки ж разів підвищити ефективність засвоєння знань та умінь, формування компетентностей.

При застосуванні біоадекватної методики також використовують як традиційні методи, так і специфічні, а саме: пояснення нового матеріалу відбувається в процесі релаксації (розслаблення). Під час релаксації формується образ навчального матеріалу, на якому відображена теоретична інформація в певному алгоритмічному порядку. Далі здійснюється виведення образу (образона, мислеобразу) на рівень словесного опису та графічного образу, зображеного на малюнку. При цьому здобувач освіти діє у таких умовах, коли йому потрібно самостійно неодноразово вголос повторювати новий матеріал, коментувати його під час створення образона на папері, що призводить до кращого запам'ятовування інформації [4].

Ноосферна освіта можлива вже сьогодні на всіх етапах за всіма навчальними дисциплінами. Вона слугує формуванню системи цінностей, які допомагають пізнати себе як людину, як особистість, а також сприяє формуванню у студентів якісно нових знань, що характеризуються вищим рівнем мислення, динамічністю застосування в нових ситуаціях, підвищення їх дієвості й систематичності [3].

Посилюються пошуки та шляхи застосування таких педагогічних систем, форм, технологій навчання, які б забезпечили духовний та творчий розвиток громадян України, які вирішуватимуть майбутнє нашої країни.

Життєдіяльність людей у системі ноосфери вимагає від них високого рівня інтелектуального розвитку, морально-духовної та творчої активності,

тобто підготовку зростаючого покоління з ноосферним мисленням. Це освітнє завдання можна втілювати лише через освітню виховну систему на основі принципово нових, ніж це було досі, ідей, методів, підходів.

Головною метою ноосферної освіти є формування в людини цілісної ноосферної свідомості, яка складається з триєдності: цілісного біоадекватного мислення, етичного біоадекватного методу поведінки та екологічного світогляду.

Система освіти повинна включати варіативні знання, завдання, заохочення до самостійного мислення, спроможності до свідомого вибору, творчості, готовності до зміни професії, роду діяльності кілька разів протягом життя.

Головним в освіті стає формування такої системи загальнолюдських цінностей, які є основою гуманістично-ноосферної моралі, мислення, сприйняття й розуміння світу, без якого людство не зможе розвиватися далі. В основі змісту ноосферної освіти провідною ідеєю є морально-етичний аспект, який уможливорює розвиток еволюційного світогляду й ноосферного мислення, а також формування відповідальності за долю майбутніх поколінь.

Біоадекватна методика пропонує сприйняття інформації природним шляхом через сенсорно-моторний, символічний, логічний та лінгвістичний етапи. При цьому працюють усі канали сприйняття: слуховий, зоровий, смаковий, тактильний, чуттєвий (органи нюху). Автор цієї методики, доктор психологічних наук, академік Наталія Маслова назвала її REAL-методика: Relaxation – релаксаційне навчання, яке дозволяє накопичувати інформацію та використовувати праву (творчу) півкулю; Aktion – активне тренування лівої півкулі; Learning – навчання [2]. Сутність її в тому, щоб пояснювати новий матеріал не лише у формі логічних ланцюгів, а й у формі звернення до особистісного досвіду кожного студента, поєднанні нової інформації з образом, який запам'ятовується, містить у собі колір, звук, запах, смак, тактильні відчуття. Такий мислеобраз легко переходить у довготривалу пам'ять, природно вибудовується у вже існуючу систему мислеобразів і використовується студентом як активне знання.

Суб'єктивним аспектом ноосферного мислення є відчуття власного «Я». Самосвідомість вказує на зв'язок процесів відчуттів і уявлень. Ці елементи-

уявлення входять у найбільш близькі стосунки з «Я». Вони складаються із загальних відчуттів і уявлень про власне тіло, які виникають із сукупності змісту свідомості та тісно переплітаються з відчуттям власного «Я». В психології ця якість дістала назву самосвідомості. У відповідності до законів психологічного розвитку, цей взаємозв'язок елементів можна розглядати в трьох аспектах: зв'язок вольових процесів, зміст вольових процесів, відчуття та афекти, що їх супроводжують. У такий спосіб, день за днем відбувається самосприйняття самого себе, розуміння того, чому віддавати перевагу задля досягнення гармонії.

Наближення до життя за законами ноосфери – процес тривалий і досить складний, що вимагатиме значних зусиль і наполегливої праці фахівців різних галузей наук і особливо освітян. Значні можливості в оптимізації цього процесу містить сучасний напрям педагогіки – педагогіка життєтворчості.

Звичка мислити відповідно природі, асоціативно, допоможе студенту вирішувати не лише освітні задачі, а й життєві. Чергування активного слухання, виконання завдань і самостійний пошук інформації з фазами релаксації, відпочинку, коли відбувається переключення роботи мозку з логічної на творчу півкулю, створює найбільш комфортний ритм освітньої діяльності. Такий ритм роботи мозку надає можливість набагато збільшити обсяг сприйнятої інформації. Відповідно, заняття за системою ноосферної освіти не тільки не руйнують здоров'я підлітків, але й сприяють їх оздоровленню, оскільки більшість захворювань у цьому віці пов'язано з психологічними причинами й дисгармонією в хвилевій структурі мислення. Об'єктивними дослідженнями медичного характеру з'ясовано: ноосферна біотехнологія побудована так, що сприйняття й засвоєння інформації відбувається адекватно можливостям підлітків, які почувають себе радісними, впевненими в собі й активно оволодівають знаннями.

Таким чином, ноосфера – енергоінформаційне середовище єднання індивідуального та колективного інтелекту й духовності на основі екологічного імперативу (обов'язковості). Педагогіка життєтворчості може стати однією з технологій здійснення ноосферного переходу суспільства, тобто тим ланцюгом, за допомогою якого можна реалізувати завдання ноосферної освіти на практиці. З

огляду на це педагогіка життєтворчості виступає реалізатором провідного завдання ноосферної освіти – досягнення людством високого рівня інтелектуального розвитку, максимальної морально-духовної та творчої активності, здорової особистості.

Література:

1. Арустамова Н. А. Нові педагогічні технології в освіті: рекомендаційний показник літератури / Н.А.Арустамова, В.Ю .Штуріна. – Херсон: ХДУ, 2013.– 46 с.
2. Бакало Л. Біоадекватні технології навчання як один із напрямків модернізації методики викладання літератури / Л. Бакало // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2008. – № 12 .– С.14 –15.
3. Курмишев Г. В. Ноосферна освіта: науково-методологічні основи і вітчизняна практика: методичний посібник / Г. В .Курмишев, Н. В. Маслова, М. С. Гончаренко, Т. В. Олійник, В. М. Тур. — Харків, 2016. – 144 с.
4. Огнев'юк В. О.Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку / В.О.Огнев'юк. – Київ : Знання, 2003. – 448 с.

УДК 378.147.88:94 +[378.147.227.0

Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

*Ухналь О.М.,
аспірантка II року навчання,
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
м. Глухів, Україна*

В. О. Сухомлинський писав, що кожна дитина іде в школу з вогником в душі, й завдання педагога – підтримати цей вогник, щоб він не погас. Для цього потрібно перебувати в постійному пошуку цікавих форм, прийомів, засобів, технологій навчання, вміло поєднувати елементи передового педагогічного досвіду та інноваційних технологій у навчально-виховному процесі. До недавнього часу більшість із нас покладалася на ті методи

навчання, які завжди використовували, на освітні традиції. Але час не стоїть на місці і життя йде вперед, вносячи свої корективи. Сьогодні потрібно бути дуже чутливим до всього нового. Саме все нове, відшукане, удосконалене зараз називають «педагогічною інновацією», тобто – це процес створення, поширення і використання нових засобів (нововведень) для розв’язування тих педагогічних проблем, які досі розв’язувалися по-іншому. [1,с.17]

З метою формування професійних компетенцій для впровадження активних методів навчання, що забезпечують особистісно зорієнтований підхід і розвиток критичного мислення, у рамках реалізації проекту було розроблено модуль «Інноваційні методи навчання й викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання», який складається із чотирьох основних тем:

- «Нові ролі педагога у виконанні сучасних завдань в освіті»;
- «Індивідуальний підхід як основа особистісно зорієнтованого навчання»;
- «Кооперативне навчання»;
- «Розвиток критичного мислення».

У сучасній освіті існує чотири основні концептуальні поняття, які визначають методологію сучасних освітніх програм:

- Спілкування.
- Турбота.
- Спільнота.
- Зв'язки.

Створення навчального середовища, яке базується на взаємній повазі та принципах демократії. Забезпечення безперервності процесу інтелектуального розвитку й вироблення відповідних умінь (забезпечення зв'язку теорії та практики). [1,с.18]

Дослідження інноваційних технологій в освіті ведуться з кінця 50-х років ХХ сторіччя, у вітчизняній практиці термін «інновація в освіті» почав використовуватися лише у середині 80-х років ХХ століття у зв'язку з процесами перебудови радянської освітньої системи.

Проблемам інноваційної діяльності в освітній сфері було присвячено чимало досліджень провідних вчених, серед яких К.Ангеловські, Л. Ващенко, О. Козлова, Н. Артикуца, М. Поташник, О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс, Г. Герасимова, Л. Ілюхіна, І. Бежа, Л. Даниленко, І. Дичківська, М. Кларіна, О. Пехота, О. Попова, Л. Подимова, А. Прігожина,

В. Сластьоніна, А. Хуторський та інші. Але, незважаючи на велику кількість досліджень у цьому напрямі, й нині відсутні єдині підходи як до визначення поняття «освітня інновація», так і до класифікації інновацій, орієнтованих на освітні цілі, що мають певні специфічні особливості та властивості. [2,с.20]

Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему. Теоретичною основою методології і інноваційних технологій є дослідження сучасних педагогів В. Безпалько, Б.Лихачова, М. Кларіна, В. Монахома, Г.Селевка. Розробкою інноваційних технологій навчання займалися також А.Єршов (комп'ютерні (інформаційні) технології), А.С. Белкін (педагогічна технологія створення ситуацій успіху), Ж.Піаже, Л.Виготський, Ч. Темпл, Д. Стіл, К. Мередіт (технологія розвитку критичного мислення), В. Коваленко, Б. Нікітін, П. Підкасистий, М. Стронінта (ігрові технології), О. Пометун, Л. Пироженко (інтерактивні технології), К. Баханов, Д. Дьюї, В. Кілпатрик, В. Гузеєв, І. Єрмаков, О. Пехота, І. Чечель (технології проектного навчання). Дослідники проблем педагогічної інноватики намагаються співвіднести нове у педагогіці з корисним, прогресивним, позитивним, сучасним, передовим. [2,с.25]

Інновації в педагогіці – це процес створення та впровадження нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язували по іншому; відкриття нових форм, методів, способів педагогічної діяльності, вихід за межі відомого в науці і масовій практиці; творча реалізація нових теоретичних концепцій, ідей, систем навчання та виховання. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними

проблемами, інтеграцією (лат. *integratio* — відновлення, об'єднання в ціле окремих елементів) знань і форм соціального буття. [3,с.23]

Отже, у педагогіці поняття «інновація» вживають у таких значеннях:

- форма організації інноваційної діяльності;
- сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісноорієнтованої освіти;
- зміни в освітній практиці;
- комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень;
- результат інноваційного процесу. [3,с.23]

Найпопулярнішими інтерактивними методами є:

Мозковий штурм спонтанне висування ідеї на задану тему. На першому етапі записують усі ідеї. Потім їх можна класифікувати або використовувати для подальшого аналізу. [4,с.14]

Руханки: заряд енергії на початку дня; зняття втоми після інтенсивної праці; перехід до іншого виду діяльності; мотивація групової взаємодії; психологічна розрядка. [5,с.55]

Рольові ігри/ інсценування, розподіляються ролі і діють за сценарієм. Ефективний метод апробації різних моделей поведінки «під маскою». Чудова нагода відпрацювати навички. [5,с.56]

Аналіз історій. Використання реальних і вигаданих історій, міфів, легенд, притч, казок та віршів ефективно для досягнення бажаних змін на рівні ставлень, переконань, усвідомлення і переоцінки цінностей. [5,с.57]

Континуум. Використовують для оцінки ставлень (наприклад, до заборони тютюнопаління у громадських місцях). Малюється умовна лінія, з протилежних її кінців стають ті, хто займає радикальні позиції, інші — ближче до того чи того краю. Хто бажає, мотивує, чому обрав саме таку позицію. [6,с.58]

Дебати. Захист протилежних поглядів. Розвиток уміння відстоювати свою позицію з повагою до опонента. Потребує високої кваліфікації тренера. [5,с.59]

Акваріум. Першу частину тренінгу половина групи задіяна у тренінгових активностях, а друга — спостерігає. У другій частині тренінгу міняються ролями. Використовують у великих класах. [6,с.3]

Тріади. Учасники об'єднуються у трійки. Двоє обговорюють проблему або розігрують сценку, а третій — виконує роль спостерігача (забезпечує зворотний зв'язок). [6,с.4]

Електронне навчання (e-learning) в якому центральною фігурою є студент, який знаходиться у центрі навчального процесу, ґрунтується на повазі до його думки, на спонуканні до активності, на заохочені до творчості. [7,с.18]

Мобільне навчання (m-learning) – це передавання знань на мобільні пристрої з використанням WAP I GPRS технологій. [7,с.19]

Всепроникаюче навчання (u-learning) – це технології неперервного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних засобів у всіх сферах життя суспільства. Для здійснення u-learning необхідні відповідні навчальні матеріали, що передаються на мобільні пристрої. [8,с.71]

«Перевернуте» навчання (flipped learning) – це форма активного навчання, що дозволяє «перевернути» звичайний процес навчання таким чином: студенти поза аудиторією переглядають відповідні навчальні матеріали, що будуть розглядатися на наступному занятті, самостійно вивчають теоретичний матеріал, а в аудиторії здійснюють його обговорення, виконують практичні завдання. [8,с.72]

Змішане навчання – це навчання, в межах якого студент одержує знання, очно і самостійно онлайн, воно передбачає створення комфортного освітнього інформаційного середовища, системи комунікацій, що доставляють необхідну інформацію. [8,с.73]

Метод проектів — це освітня технологія, спрямована на здобування учнями нових знань у тісному зв'язку з реальною практикою, формування в них специфічних умінь та навичок, завдяки системній організації проблемно зорієнтованого навчального пошуку. [8,с.74]

Соціальні медіа є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Наші

діти практично постійно заходять в «Instagram», «Facebook», «Twitter», «Контакт» і, звісно, на багато інших сайтів, про які ми знаємо трохи менше. Якщо ви хочете привнести у процес навчання «цілий світ», розгляньте можливість інтеграції ваших уроків і соціальних медіа. [8,с.75]

Скрайбінг (з англійської scribe - робити ескіз, нарис) – це метод розповіді чи пояснення, який супроводжується графічною ілюстрацією головного змісту сказаного. Виходить свого роду ефект паралельного наслідування, тобто ми слухаємо розповідь про щось і одночасно бачимо графічну відповідність почутому. [9,с.71]

Отже, застосування інноваційних технологій є прийнятним і оптимальним у викладанні предмета, значною мірою підвищує ефективність і якість його засвоєння та забезпечує наступне:

- демократизацію навчального середовища, позитивну взаємозалежність учасників навчально-виховного процесу;
- забезпечення ситуації успіху для кожного і, відповідно, підвищення самооцінки суб'єктів навчання;
- усвідомлене, критичне та оцінне сприйняття інформації (фактів, тверджень, положень, висновків), процесів і результатів;
- розвиток низки компетенцій і компетентностей: знань, здатності вчитися, логічності, критичності, аналітичності, комунікативності, інформативності, технологічності, проактивності, креативності, здатності презентувати результати роботи, лідерства, цілеспрямованості, самостійності, відповідальності, мобільності, адаптивності, позитивної взаємодії з іншими, толерантності, співпраці, роботі в команді, уникнення і вирішення конфліктів. [9,с.68]

Література:

1. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності Освіта України. 2017. № 6. С. 17-18.
2. Баханов К. Шляхи інноваційного навчання. Історія в школах України. 1999. № 4. С. 19-25.
3. Баханов К. Що таке технологія навчання. Шлях освіти. 1999. № 3. С. 23-25.

4. Блакитна Т. Технологія розвитку: Школа життєтворчості в дії. Завуч. 2000. № 3. С. 14.
5. Болсун С. Модель ідеального вчителя. Рідна шк. 1999. № 2. С. 55-59.
6. Болюбаш Я. Реформування педагогічної освіти: концептуальні засади. Рідна школа. 1999. № 1. С. 3-4.
7. Буркова Л. Технології в освіті. Рідна шк. 2001. № 2. С. 18-19
8. Вишневська Н. Головні тенденції реформування шкільної освіти в країнах Європи (80—90 роки ХХ ст.). Нова педагогічна думка. 1999. № 1. С. 71-75.
9. Гаврилюк О. Нові технології навчання — ефективний шлях забезпечення високої кваліфікації спеціалістів. Рідна шк. 1998. № 6. С. 68-71.

УДК 373.3

Педагогічні науки

УРОК-ЕКСКУРСІЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Федосюк Л.Р.

Студентка відділення «Початкова освіта»

Науковий керівник: Хомюк Н.В.

Луцький педагогічний коледж

м. Луцьк, Україна

У період шкільного дитинства при сприятливих умовах життя інтенсивно розвивається інтелектуальна й емоційно-вольова сфера дитини, закладаються основи правильного відношення до предметів й явищ навколишнього середовища. Важливий фактор впливу на дітей – систематична, цілеспрямована навчально-виховна робота, у якій особливе місце займає процес ознайомлення із природою.

Тому накопичений досвід застосування екскурсій доцільно буде дослідити і врахувати на сучасному етапі розвитку природничої освіти. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що питаннями організації і проведення екскурсій з природознавства займалися такі дослідники, як Л. Бахарєва, Т. Богданець, Л. Боровська.

Експерсії виступають початком роботи з природознавства в молодшій школі, оскільки вони викликають у школярів зацікавленість до вивчення природи, бажання проводити спостереження. Вони спрямовуються на виховання в дітей дбайливого ставлення до природи, розкриття естетичного, пізнавального, оздоровчого, практичного значення природи в житті людей.

Ключові слова: урок-експерсія, емоційно-вольова сфера, спостереження, молодший школяр, навчально-виховна робота, інструктаж.

Мета статті: Створити умови для закріплення уявлень про об'єкти живої та неживої природи; сприяти формуванню в учнів навичок практичних спостережень за об'єктами природи; умінь, необхідних для роботи в групі, умінь групувати об'єкти неживої та живої природи; розвивати вміння обстежувати об'єкти природи, аналізувати, описувати їх, виділяти істотні ознаки, порівнювати. Виховувати любов до природи, бережливе і дбайливе ставлення до неї.

Виклад основного матеріалу.

У початковій школі урок - експерсія розглядається як особливий вид навчальних занять, що проводяться поза школою у природі: на луці, в полі, лісі, саду тощо. На уроках - експерсіях, як і на предметних уроках, учні вивчають об'єкти і явища природи, але тут вони можуть бачити їх середовищі існування, а отже, повніше і глибше вивчити властивості, різноманітність, встановити зв'язки організмів один з одним і з середовищем, умовами існування. Проведення експерсії є могутнім чинником естетичного розвитку, споглядання за об'єктами природи в різні пори року розвиває у дітей прагнення бачити прекрасне і досконале, притаманне природі, породжує бажання досліджувати природу, знати про неї якомога більше, прищеплює бережливе ставлення до природи, привертає увагу до раціонального використання природних багатств. Зрештою, перебуваючи на свіжому повітрі, діти загартовуються фізично.

Як і будь-який урок, урок - експерсія має певну макроструктуру:

- підготовчий етап;
- проведення експерсії;
- підведення підсумків.

Кожній екскурсії має передувати серйозна підготовча робота з боку вчителя й учнів. Насамперед необхідно визначити тему і мету екскурсії, розробити її зміст. А потім має пройти визначений маршрут з огляду на майбутню екскурсію. Це дасть педагогові можливість уточнити зміст екскурсії, впевнитись в наявності потрібних об'єктів, визначити приблизну тривалість кожного етапу уроку - екскурсій тощо. На основі цієї екскурсії учитель складає план уроку - екскурсії з дітьми, в якому встановлює послідовність її проведення. Наступні екскурсії в природу(у парк, ліс, до водойми)також потребують подібної підготовки, і до того ж конкретного обладнання, наприклад майбутню екскурсію напередодні або на попередньому уроці. При цьому обов'язково зазначити точне місце її проведення , маршрут, тривалість екскурсії та що учні повинні взяти із собою, як одягтися. Учитель повинен обов'язково провести бесіду з техніки безпеки.

Найважливішим етапом уроку - екскурсії є робота учнів, під час якої з метою засвоєння, систематизації та застосування знань, умінь і навичок діти проводять спостереження за предметами та об'єктами неживої і живої природи. Спостереження організовується за завданнями, які мають допомогти учням здійснити порівняння об'єктів, що вивчаються, розглянути об'єкт за частинами, дати характеристику окремим властивостям об'єкта тощо.

Учитель має залучати дітей до активної самостійної роботи - збору матеріалу (листя, гілок тощо), стежити за роботою учнів, допомагати їм у разі потреби, не підказуючи готової відповіді. Щоб зосередити увагу учнів, потрібно урізноманітнювати методи і прийоми роботи.

На екскурсії учитель вчить дітей збирати природний матеріал. Наприклад, і лісовій підстилці разом з дітьми можна відшукати пророщене насіння або сходи дерев, кущів. Їх можна викопати. а потім висадити і доглядати за ними на шкільній ділянці. Слід навчити дітей, як збирати рослини для гербарію. Спостереження – це цілеспрямоване сприйняття того чи іншого педагогічного явища без втручання у його хід. Зміст і строки проведення спостережень устанавлюється залежно від місцевих умов. Необхідно підкреслити, що із самого початку навчання спостере-

ження дітей за явищами природи мають організовуватися таким чином, щоб в учнів поступово виникали правильні уявлення про умови життя живих організмів, їхню діяльність та функції. Тривалі спостереження за об'єктами живої природи спрямовані на те, щоб дитина отримувала знання із самої природи. Для формування в учнів цілісної картини світу спостереження проводяться взаємопов'язано і систематично. Матеріали, зібрані учнями під час таких послідовних спостережень протягом кількох років, використовуються для складання календаря природи.

Інструктажі з техніки безпеки

Правила поведінки на природі.

1. Кожна травинка, кожен зелений листок виділяє в повітря кисень, без якого неможливе життя на Землі. Не топчи траву, не ламай дерев і кущів. Не дозволяй це іншим робити.

2. Щоб згубити молоде дерево, потрібні хвилини, а щоб виростити – роки. Не ламай дерев, не пошкодуй їх кору.

3. Не лови барвистих метеликів, що літають над квітами. Вони схожі на казкові «літаючі квіти» і нікому не завдають шкоди.

4. Не руйнуй мурашників.

5. Не галасуй у весняному лісі. Ти можеш злякати пташку, і вона залишить гніздо. Не руйнуй пташиних гнізд! Краще послухай голоси лісу.

6. У лісі намагайся ходити стежинками, щоб не витоптувати траву і ґрунт. Від витоптування гине багато рослин.

На природу.

1. Візьми чисту воду для пиття та миття рук.

2. Не пий сиру воду з природних водоймищ.

3. Не збирай невідомі тобі рослини, ні в якому разі не бери їх до рота.

4. Не засмічувати природу.

5. Не розпалював багаття.

6. Не ламай дерева.

7. Після заходу йди просто додому.

8. Дотримуйся правил дорожнього руху.

Правила дорожнього руху

1. Проходь по тротуару тільки з правого боку. Якщо немає тротуару, йди по лівому краю дороги, назустріч руху транспорту.
2. Дорогу переходь у тому місці, де вказана пішохідна доріжка або встановлено світлофор. Дорогу переходь на зелене світло.
3. Коли переходиш дорогу, дивись спочатку ліворуч, потім на право.
4. Якщо ні світлофора, переходь дорогу на перехресті. Перетинати вулицю треба прямо, а не навскоси.
5. Не йди дорогу перед близько йде транспортом.
6. На проїжджій частині гри суворо заборонені.
7. Не виїжджати на проїжджу частину на велосипеді.

Висновки. Отже, екскурсії з природознавства широко використовуються у початковій школі, оскільки вони надають молодшим школярам самостійність у спостереженні об'єктів природи, стимулюють їхню розумову і творчу пізнавальну діяльність при виконанні навчальних завдань. До того ж, екскурсії мають не менше значення й для розвитку естетичних почуттів учнів, оскільки екскурсії привертають їхню увагу до краси рідної природи, до багатства фарб, звуків, краси форм та ароматів. Отже, цілеспрямоване проведення екскурсій з природознавства сприяє формуванню екологічних уявлень та культури молодших школярів і почуття особистої відповідальності за стан природи і підростаючого покоління.

Література:

1. Бабовал, Т.І. Природознавство. Цікавий світ навколо нас. [Текст] : книга для читання. Т.1./ Т.І. Бабовал, В.О. Вихрущ. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан,1998.
2. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах. – К.: Веселка, 1998.
3. Бакай, В.П. Охорона водойм [Текст] / В.П. Бакай // Розкажіть онуку. – 1997. – №6. – С.24–25.
4. Ільченко В.Р., Гуз К.Ж., Ільченко О.Г., Водолазька Т.В. Викладання довкілля в 4 класі. Посіб. для вчителів. – Полтава: НМЦ ІЗО. – 2002. – 135 с.

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ У УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Хведюк Ю.Ю

студент Луцького педагогічного коледжу

Хомюк Н.В

викладач природничих дисциплін, викладач вищої категорії, старший викладач.

Луцького педагогічного коледжу

м. Луцьк, Україна

Ключові слова: *початкова школа, дослідницькі уміння, дослідна робота, проблемні завдання.*

Формування дослідницьких умінь учнів початкової школи потребує створення системи, яка б мала свої власні, характерні тільки їй, цілі й завдання, тобто створення такого сприятливого дослідницького середовища, яке б містило класні приміщення, пришкільні ділянки, лабораторії, зорієнтовані на формування дослідницьких умінь у школярів.

Дослідницька діяльність – це спеціально організована пізнавальна творча діяльність учнів, що характеризується цілеспрямованістю, активністю, наочністю, вмотивованістю і свідомістю, результатом якої є формування пізнавальних мотивів, дослідницьких умінь, суб'єктивних нових для учнів знань або способів діяльності.

Зазначимо, що основною метою вивчення природознавства є формування природознавчої компетентності учнів шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про природу і людину. Для досягнення зазначеної мети, навчальною програмою передбачено розв'язання ряду основних завдань, одним з яких є *формування дослідницьких умінь* та умінь учнів спостерігати за об'єктами та явищами живої і неживої природи [7].

У сучасній педагогічній науці приділяється велике значення умінням, знанням та навичкам. Уміння – це результат оволодіння раціональними

способами та прийомами застосування знань на практиці; здатність виконувати складні комплексні дії на основі засвоєння знань, навичок та практичного досвіду. Уміння та навички взаємопов'язані, адже вони формуються на основі виконання певної системи вправ, удосконалюються та закріплюються у процесі творчого їх застосування.

Аналізуючи науково-педагогічну літературу, переконуємося, що найчастіше уміння пов'язують із здатністю вирішувати певну діяльність, яка спрямована на досягнення конкретної мети.

Виходячи з мети дослідження, розглянемо як визначається поняття “дослідницькі вміння” у сучасній науково-педагогічній літературі. У дидактиці загальноосвітньої школи це питання розглядали В. Андреев, В. Бударкевич, В.Успенський та ін.

В. Андреев під навчальними дослідницькими вміннями розуміє

“...вміння застосовувати певні прийоми наукового методу пізнання в умовах рішення навчальної проблеми у процесі виконання навчально-дослідницького завдання” [1]. На думку вченого, уміння включають в себе не лише інтелектуальні якості особистості, а також волю, емоційні характеристики та наявність установки на вирішення поставлених завдань.

Автором представлено пояснення про те, що навички дослідника передбачають уміння робити порівняння, аналіз, синтез, проводити виділення суттєвих ознак, а також узагальнення та висновки. В. Успенський розуміє дослідницькі вміння як здатність виконувати самостійно спостереження та досліді, які дозволяють вирішувати дослідницькі завдання.

Н. Недодатко під навчально-дослідницькими вміннями розуміє складне психічне утворення, синтез інтелектуальних та практичних умінь, що застосовуються для розв'язання навчально-дослідницьких завдань і виникають у результаті управління психічним розвитком учнів [8]. Заслуговує уваги підхід В. Литовченко щодо визначення дослідницьких умінь. Дослідницькі вміння в широкому розумінні слова, на її думку, є сукупністю систематизованих знань, умінь і навичок особистості, поглядів і переконань, які визначають

функціональну готовність учня до творчого пошукового рішення пізнавальних завдань. Х. Мулюков та Д. Хайретдинова дотримуються думки, що дослідницькі вміння – це вміння використовувати той чи інший метод дослідження для розв’язання певної проблеми або дослідницького завдання. На нашу думку, дослідницькі вміння – це вміння планувати і здійснювати науковий пошук, розробляти задум, логіку та програму дослідження, підбирати наукові методи та вміло їх застосовувати, організовувати та здійснювати дослідницько-експериментальну роботу, обробляти та аналізувати отримані результати, оформляти їх у вигляді наукового тексту, формулювати висновки та успішно їх захищати перед однокласниками та вчителем. У процесі формування дослідницьких умінь важливу роль відіграють принципи інтегрованості (об’єднання і взаємовплив навчальної і дослідницької діяльності учнів, коли досвід і навички безпосередньо впливають на успішність учнів). Варто пам’ятати, що у процесі включення молодших школярів у навчально-дослідну діяльність, перед учителем постає проблема організації вирішення єдиних дослідних завдань при різному рівні розвитку дослідницького досвіду учнів. У вирішенні цієї проблеми слід виходити з того, що необхідно підбирати такі прийоми і форми роботи, в яких учні змогли б проявити і збагатити свій індивідуальний дослідницький досвід.

Тому переконуємося, що краще за все організовувати дослідницьку діяльність на уроках природознавства, оскільки цьому сприяє сам досліджуваний природничий матеріал.

На нашу думку, однією з ефективних форм формування дослідницьких умінь при вивченні природознавства є екскурсія. Екскурсія – це особливий вид навчальних занять, який проводиться за межами класної кімнати для безпосереднього сприйняття і спостереження учнями об’єктів та явищ природи, пов’язаних з вивченням програмового матеріалу [3]. Для ефективного формування дослідницьких умінь в молодших школярів при проведенні екскурсій варто враховувати такі вимоги: чітке визначення навчальної, виховної та розвивальної мети; правильний вибір місця проведення екскурсії

(наявність тих природничих об'єктів, за якими учні будуть спостерігати та досліджувати їх ознаки); психологічне налаштування школярів до дослідницької діяльності в природі; підбір групових та індивідуальних завдань, що включатимуть елементи спостережень та дослідження; використання дидактичних ігор; звернення уваги на проблеми екології та дослідження шляхів вирішення природоохоронних проблем; оформлення звітів у вигляді дослідницьких письмових робіт, гербаріїв, малюнків, альбомів тощо.

Не менш важливими у процесі формування дослідницьких умінь є розв'язання проблемних завдань при вивченні об'єктів живої й неживої природи. Методи проблемного викладу дозволяють учням оволодівати досвідом дослідницької діяльності, яка пов'язана з виникненням і розв'язанням навчальної проблеми [2].

Навчальна проблема – це штучна педагогічна конструкція, яка моделюється учителем у структурі змісту навчального предмету. Для розв'язання навчальної проблеми варто підбирати та пропонувати різні види проблемних завдань: проблемні завдання на виявлення ознак та властивостей природничих предметів (вивчення ознак і властивостей відбувається за допомогою проведення дослідів); проблемні завдання на засвоєння нових понять про природничі предмети і явища; проблемні завдання на встановлення взаємозв'язків та залежностей між об'єктами природи; проблемні завдання на засвоєння нових природничих знань шляхом дослідження. Ефективним методом процесу формування природознавчої компетентності (вивчення властивостей та ознак об'єктів живої й неживої природи) є дослідницькі проекти. Проектна робота дуже перспективна, оскільки в ній кожен з учасників не втрачає свого статусу активної діючої особистості, намагається зайняти в групі позицію, що відповідає його можливостям: знанням, умінням, здібностям, мисленню тощо. Це позначається на загальному формуванні індивідуального стилю учня. Працюючи над проектом, учні спілкуються, співпрацюють і допомагають один одному в процесі навчання, розвивають соціальні, розумові та комунікативні навички. Цей вид діяльності сприяє здійсненню

індивідуального підходу в класах з різним рівнем підготовки під час вивчення та засвоєння нового матеріалу. Метою методу проекту є створення умов, за яких учні самостійно й охоче отримують знання з різних джерел, вчаться користуватися ними (знаннями) для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань, удосконалюють комунікативні вміння, працюючи в різних групах, цим самим розвивають дослідницькі вміння та аналітичне мислення [9].

Аналіз науково-педагогічної літератури переконує в тому, що існують різні види навчальних проектів: практично-орієнтовані, дослідницькі, інформаційні, творчі, ігрові. Дослідницькі проекти повинні бути підпорядковані логіці дослідження і мати відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її активності, визначення предмета, завдань і методів дослідження, висунення припущень щодо розв'язання проблеми й накреслення шляхів її розв'язання.

Виконання дослідницьких проектів на уроках природознавства потребує дотримання таких умов: стимулювати учнів до розв'язання проблем, орієнтуючись на їхні знання та вікові особливості; формувати навички роботи з інформацією; допомагати вирішувати пізнавальні й творчі завдання співпраці, де учні працюють в групах; розвивати критичне мислення. На основі аналізу науково-педагогічної літератури та доробку сучасних науковців можна виділити такі види дослідницьких умінь, що формуються у молодших школярів у процесі вивчення природознавства: організаційні (вміння організувати свою роботу при проведенні спостережень за об'єктами живої й неживої природи); пошукові (вміння здійснювати дослідження, виявляти властивості та ознаки природничих об'єктів); інформаційні (вміння працювати з інформацією, що вміщена в енциклопедіях, навчальних текстах про природу); оціночні (вміння аналізувати свою діяльність, представляти результат свого дослідження).

Висновки. Отже, переконуємося, що в процесі формування дослідницьких умінь у молодших школярів при вивченні природознавства важливим є врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; використання ефективних методів навчання; доступність форм і методів

дослідження, що проводяться молодшими школярами; відповідність тематики дослідження віковим особливостям та особистісним інтересам учнів; реалізація власних здібностей молодших школярів (саморозвиток, самовдосконалення); потреба учнів у знаннях та розуміння цінності дослідницької діяльності.

Література:

1. *Андреев В. И.* Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности / В. И. Андреев. – М. : Высшая школа, 1981. – 240 с.
2. *Байбара Т. М.* Методика навчання природознавства в початкових класах : [навчальний посібник] / Т. М. Байбара. – К. : Веселка, 1998. – 334 с.
3. *Белікова А.* Навчальні екскурсії з природознавства у 1-4 класах / А. Белікова // Початкова школа. – 2004. – № 9. – С. 16-20.
4. *Василенко Л.* Досвід застосування проектів / Л. Василенко, А. Осмоловський // Шлях освіти. – 2000. – № 2. – С. 6.
5. *Голуб Г. В.* Метод проектов как технология формирования ключевых компетентностей учащихся / Г. В. Голуб, О. В. Чумакова. – Самара : Профи, 2003. – 235 с.
6. *Коваленко В.* Теоретичне обґрунтування й етапи становлення методу проектів / В. Коваленко // Шлях освіти. – 1997. – № 4. – С. 12-14.
7. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім “Освіта”, 2012. – 392 с.
8. *Недодатко Н. Г.* Формування навчально-дослідних умінь старшокласників : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец.13.00.09 “Теорія навчання” / Н. Г. Недодатко. – Харків, 2000. – 25 с.
9. *Онопрієнко О.* Проекти в початковій школі: тематика та розробки занять / О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – К. : Шк. світ, 2007. – 128 с.
10. *Падун Н. О.* Навчально-дослідницька діяльність як засіб формування дослідницьких умінь учнів / Н. О. Падун / Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя // Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 1. – С. 90-93.

MNEMONIC TECHNIQUES FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES AND
HISTORICAL DISCIPLINES BY UNIVERSITY STUDENTS

Olena Khoroshailo,

*candidate of pedagogical sciences,
the head of the Linguistics Department*

Yuliia Yakovenko,

*candidate of historical sciences,
associate professor of the Department of the
Ukrainian History and Legal Disciplines*

*Donbass Institute of Engineering
and Management PHEE*

*International Scientific and Technical University
named after academician Yuri Bugai*

In the context of increasing sources and volume of information in the XXI century, memory, along with intellectual abilities, plays an important role in the professional development of an individual, his development and improvement. It is impossible to imagine a successful, active, responsible person who cannot think critically, build a plan of actions, act decisively, achieve a goal and have weak memory. A professional of the XXI century should use professional vocabulary skilfully, keep in mind important dates and events, a large amount of personal and professional information, and be fluent in a foreign language. Therefore, memorization should be strong and clear.

Unfortunately, the traditional system of higher education develops only mechanical memory, which leads to formal learning, that is, to "memorizing" the material without understanding, so it is very important and makes sense to reconstruct teaching methods to develop the processes of memory and thinking. This is what mnemonics is designed for. Mnemonics is a set of techniques that improves the process of memorization, mainly using visual images and associations. This method is based on the use of natural human capabilities: imagination, attention, and

thinking. Before moving on to the question of the impact of mnemonics on memory, we will consider the concept of memory.

Memory is the ability to reproduce past experiences, one of the properties of the nervous system, the ability to store and reproduce information about the external world for a long time, and the mental property of a person to accumulate experience [1]. Thanks to it, the integrity of "I" of the person is preserved, the unity of the past and the modern is realized [2].

Memory is a holistic process that consists of three phases:

- 1) memorization (fixing a certain amount of information, attracting different types of memory);
- 2) saving (in the form of images, messages, knowledge, skills) or forgetting, fading;
- 3) reactivation, visualization (reproduction of the material) [1].

Without detracting the complexity of other university subjects, it is necessary to recognize that the study of a foreign language and historical disciplines requires the most time and effort to memorize a lot of information.

These disciplines have a great influence on the development of memory, because a student needs to remember words, phrases, expressions, a large number of dates and historical events.

To facilitate memorization, thereby reducing the energy costs of the brain, there are a number of different mnemotechnics aimed at memorizing various types of information: words, word sequences, codes, combinations of dates, historical characters, lists, etc.

Mnemonics is a system of means of storing, encoding, reproducing information, and increasing the amount of memory.

Mnemonics allow us to develop the brain in different directions, train both convergent and divergent thinking, it is suitable for people with different lateral profiles, as they can use all channels of perception (visual, auditory and kinaesthetic), be creative (come up with distant associations), structure information, forcing the left hemisphere to function.

Researchers divide mnemonics technics into several groups:

1. those that rely on visual images;
2. those that are based on phonemic and spelling characteristics;
3. those that are related to the image help;
4. those that are designed for semantic memory organization.

Among the common mnemonics technics that are advisable to use when teaching a foreign language and historical disciplines at university, it should be noted:

1. receiving the words "hangers" (keywords that help you remember other information);
2. method in the middle (a number of reference, which is related to the memorized material);
3. pictogram method (for memorizing the use of symbols);
4. receiving information by binding it;
5. abbreviation [3,4].

The authors' and other researchers' own experience proves the effectiveness of using mnemotechnics when teaching foreign languages and historical disciplines to university students. Therefore, it is necessary to increase their number in the student's mind so that in future they will be able to develop their own unique system of memorization, which will consist of a combination of different techniques and add something of their own. The use of mnemonics in practice makes it possible to increase the effectiveness of training and reduce the risks of students' nervous overloads.

Література:

1. Александров В. Базові механізми людської пам'яті як сутнісний фундамент в управлінні неперервною освітою // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2007, № 4. - С. 99-111

2. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / - С.Д.Максименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2000. – 182 с.

3. Бойко З. В. Використання мнемотехнічних прийомів при запам'ятовуванні географічних об'єктів, їх назв та образів / З. В. Бойко. // Науковий вісник Донбасу. - 2011. - № 4. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_4_11

4. Лозова О.М., Паламарчук М.Є. Абревіація як мнемотехнічний прийом запам'ятовування інформації студентами // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України «Актуальні проблеми психології» том VI. «Психологія обдарованості». Випуск 15. (фахове видання). С.99-106.

УДК159.99

Педагогічні науки

САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ПІДЛІТКІВ У МЕДІАПРОСТОРИ

Чевельча Т.Р.,

студентка факультету психології

Науковий керівник: Кушмирук Є.С.

викладач психосоматики та

психологічної реабілітації

Національного педагогічного університету

імені М.П. Драгоманова

м.Київ, Україна

Активне використання Інтернету молодим поколінням та підвищення попиту на нові соціальні мережі свідчать про сильний вплив на особистість який здійснюється засобами медіа. Сьогодні вчені у зв'язку з появою відкритого медіапростору розглядають особливості таких психологічних феноменів як: інтернет-залежність, кібербулінг, віртуальна ідентичність, специфічні тактики та стратегії самопрезентації. В межах нашого дослідження ми хочемо звернути особливу увагу на те, що постійне перебування в соціальних мережах не лише змінює структуру особистості, але й значно впливає на формування її соціального образу в віртуальній реальності. Оскільки у підлітковому віці відбуваються різкі зміни на різних рівнях – дитина легше піддається впливу зовнішнього середовища, бо є більш вразливою. Крім того, за дослідженнями Інституту сучасних медіа (MOMRI) у 2018 році, підлітки проводять найбільше вільного часу в соціальних мережах і є медіаактивними користувачами. Саме тому, розгляд даного питання в межах підліткового віку є обумовленим та актуальним.

За твердженням І.С.Кона, у підлітковому віці якісно змінюється соціальна ситуація розвитку – з’являється стійке прагнення до незалежності, самостійного життя. Провідною діяльністю підлітків є інтимно-особистісне спілкування з однолітками. Відповідно сучасне цифрове покоління реалізує основні потреби: у відчутті дорослості та прийнятті референтною групою, через набуття відповідного статусу в соціальних мережах. Зважаючи на те, що реальність ставить перед особистістю чіткі рамки, які стосуються її особистого та соціального статусу, віртуальне середовище дозволяє підлітку їх позбутися та постати серед потенційних користувачів у бажаному для нього образі. Окрім цього, Інтернет-мережі ставлять перед людиною важливе завдання – обрати стратегію самопрезентації власної «віртуальної особистості».

Дослідження тактик і стратегій самопрезентації в Інтернет-мережі набуло широкого розповсюдження на кінець XIX століття у працях вітчизняних та зарубіжних вчених різних галузей: А.В.Олянич, А.М.Анисенко, О.Є.Войскунський, Є.Ю.Крилов, Н.В.Гордєєв, І.Г.Сидорова, О.М.Лебедьов-Любимов, Я.Нільсон, В.Фріндте, та інші. Ґрунтовний аналіз наукових джерел дозволяє говорити про наявність різних підходів до визначення поняття «віртуальна самопрезентація»: відображення ідеального «Я» (А.Є.Жичкіна, О.П.Белінська); дзеркальне відображення «Я» реального (В.І.Єгорова); вираження внутрішнього особистісного конфлікту (Ю.В.Чепель); спосіб реалізації бажаної візуальної комунікації та стратифікації (В.А.Лабунська); спосіб керування враженням про себе (Т.Келер); засіб формування образу «Я» та самооцінки (Дж.Г.Мід, Ч.Кулі).

В.І.Єгорова у своїй праці виділяє такі складові самопрезентації особистості в Інтернеті: зовнішній образ (аватар, нік, оформлення сторінки); мімічний образ (емодзі, колір та вигляд шрифту), вербальний образ (манера та стиль листування), ментальний образ (світосприйняття, принципи, етичні установки), фоновий образ (інформація яка транслюється про користувача із різних джерел) [3, с. 55]. Це свідчить про те, що по суті підліток створює абсолютно нове уявлення про себе як «віртуальної особистості», при цьому право публікації дійсних особистих відомостей залишається за ним.

Н.А.Сенченко зазначає, що віртуальна особистість – це сукупність віртуальної та мережевої ідентичностей суб'єкта, що проявляється як свідома поведінка особистості у соціокультурному віртуальному просторі [3, с. 15]. Деякі вчені вважають, що інколи «Я-віртуальне» не впливає на «Я-реальне», це залежить в першу чергу від рівня саморефлексії особистості та її віку, інші – що створений мережевий образ значно впливає на особистість. Проте, в останніх дослідженнях психологи з'ясували, що це дві різні частини «Я-концепції» які формують реальну («Я-реальне») та мережеву («Я-віртуальне») ідентичність. У зв'язку з цим доведено, що підлітки схильні презентувати себе у зміненому вигляді, використовуючи при цьому образи кумирів, героїв улюблених комп'ютерних ігор, цитати відомих поетів, псевдоніми інших людей.

Серед причин змін реального образу Н.В.Антонова, М.С.Одинцова наводять наступні: 1) компенсація незадоволеності певними сторонами реальної ідентичності; 2) прагнення до самоактуалізації; 3) отримання нового досвіду, інтерес; 4) прагнення пожартувати та повеселитися; 5) формування нового образу «Я» [2, с. 99-100]. На нашу думку, підлітки найчастіше вдаються до самопрезентації в соціальних мережах з метою пізнання різних сторін власної ідентичності та отримання цілісних уявлень про себе. Також, бажаний віртуальний образ дозволяє їм реалізуватися в Інтернет-мережі та отримати соціальний статус, який вони не можуть досягнути в реальному житті. Таким чином, особистий профіль в соціальній мережі відображає різні дані про індивіда, презентує віртуальний образ та особистісні характеристики соціальної ідентичності, що дозволяє віднести сторінку та контент конкретного користувача до певного типу самопрезентації.

Найбільш вичерпною є класифікація стратегій самопрезентації особистості Т.Пітмана та Е.Джонсона, яку можна застосувати вченим у процесі аналізу соціальних сторінок в Інтернет-мережах з метою з'ясування причин зміни дійсного образу. Дану типологію доречно представити у вигляді зв'язку між стратегією та ціллю: прагнення сподобатися – *ingratiating* (влада чарівністю), самореклама – *self-promotion* (влада експерта), *intimidation* (влада

страху), приклад для наслідування – *exemplification* (влада наставника), благоання – *supplication* (влада співчуття) [4]. Крім того, шкільні психологи можуть застосовувати у своїй діяльності цю класифікацію при роботі з сучасними підлітками, для розуміння їх потреб та бажань які вони не можуть задовольнити в реальному житті. Наприклад, використання стратегії прагнення сподобатися – *ingratiating* – може використовуватися особистістю для входження у соціальне коло однолітків, чи задоволення потреби у прийнятті іншими, або з метою самоствердження. Однак, тільки індивідуальна психологічна робота з підлітком зможе краще розкрити його мотиви використання тактик самопрезентації та надати практичне підкріплення теорії.

Психолог у процесі психотерапевтичної роботи з особистістю підліткового віку часто зустрічається з питаннями які стосуються розвитку комунікативних навичок, самоприйняття, самореалізації, рівня самооцінки, уявлень про себе, переживань щодо прийняття референтною групою осіб. Тобто, спектр його діяльності переважно коливається в межах формування «Я-концепції» та розвитку ідентичності особистості. Фахівцям варто пам'ятати, що для здійснення психотерапевтичного впливу спочатку потрібно провести якісну діагностичну роботу, результати якої дозволять максимально звужити коло діяльності спеціаліста.

Проаналізувавши психологічну літературу, ми з'ясували, що з метою діагностики особливостей самопрезентації та особливостей «Я-реального» та «Я-віртуального» образу осіб підліткового віку, шкільним психологам рекомендують використовувати наступні методики: «Шкала самомоніторингу» М.Снайдера, методика «Мотивація саморозкриття в міжособистісному спілкуванні» І.П.Шкуратової, опитувальник «Шкала вимірювань особистісних цінностей» С.Шварца, тест М.Куна та Т.Макпартленда «Хто Я?» тощо. Оскільки підлітки найчастіше вдаються до створення хибного віртуального образу через причини психогенного характеру, то постає питання про те, що психотерапевту також потрібно у своїй роботі застосовувати різні види психологічного впливу для розвитку автентичної самопрезентації особистості.

Зокрема, сьогодні найбільш поширеними при роботі із дітьми які постійно перебувають в Інтернет-мережі, є такі напрямки психотерапії: когнітивно-біхевіоральна, гіпнотерапія, арт-терапія, метод нейролінгвістичного програмування (НЛП), пет-терапія.

На думку Ю.С.Шевченко, методи когнітивної психотерапії є найбільш результативними при роботі з підлітками, її можна використовувати для переоцінки різних ситуацій, аналізу власних дій, вчинків та думок, з метою формування в підсвідомості більш раціональних установок. Оскільки у підлітковому віці важливо працювати над розвитком комунікативних навичок, він зазнає, що потрібно починати із завдань які спрямовані на побудову асоціацій; створення слів для позначення людських недоліків та переваг, емоцій, почуттів, якостей характеру, тощо. Для формування невербальних навичок вчений пропонує психологам використовувати групові вправи: «Прохід по стільцям ланцюжком», гра «Гаряче-холодно», «Броунівський рух», «Сліпий та поводитир», та інші [1, с. 172-174]. Такі психотерапевтичні заняття сприятимуть розвитку вербальних та невербальних здібностей, підвищенню емоційної стійкості, формуватимуть вміння побудови конструктивного діалогу та готовність до вирішення конфліктних ситуацій.

С.І.Самигін та Г.І.Колеснікова вважають, що у випадку, коли інші психотерапевтичні методи при роботі з підлітками діють не ефективно, необхідно застосовувати підтримуючу гіпнотерапію. Ціль якої полягає в тому, щоб допомогти особистості відчувати себе більш самостійно та впевнено у вирішенні власних проблем. Спеціаліст працює над посиленням функціонування «Я» особистості клієнта. Вчені рекомендують використовувати такі методи: «Улюблене місце», «Каталепсія руки», «Водіння автомобіля», «Левітація рук» тощо [5, с. 124-126].

Отже, у зв'язку з появою різних соціальних мереж, вивчення феномену самопрезентації особистості у віртуальному та реальному світі став більш поширеним серед вчених-психологів. Оскільки образ, створений в Інтернеті значно відрізняється від «Я-реального», то з'являється потреба у детальному вивченні причин психогенного походження соціальних змін серед осіб

підліткового віку. Серед них виділяють: прагнення демонстрації власної привабливості, компенсації відчуття самотності в реальному житті, особистісний інтерес тощо. Варто зазначити, що особистість сучасного підлітка важко пізнати без аналізу нової складової яка формується в соціальних мережах – «Я-віртуальне». Оскільки межа між «Я-реальним» та «Я-віртуальним» часто є не чіткою та розмитою, то з'являються питання щодо розуміння зв'язку та конгруентності між двома системами уявлень людини про себе. Саме тому, сучасний психолог, який працює в закладах освіти або інших установах, у своїй психотерапевтичній роботі повинен зважати на ці причини та індивідуально-особистісні характеристики для надання ефективної допомоги при формуванні адекватного «Я-віртуального» образу та стратегій самопрезентації.

Література:

1. Бихевиорально-когнитивная психотерапия детей и подростков / Под общей редакцией проф. Ю. С. Шевченко. – СПб.: Речы, 2003. – 552 с.
2. Войскунский А. Е., Евдокименко А. С., Федунина Н. Ю. Сетевая и реальная идентичность: сравнительное исследование // Журнал Высшей школы экономики. 2013. Т. 10, № 2. С. 98–121.
3. Герасимова О. А. Социально-психологические характеристики ольфакторной самопрезентации личности : дис. канд. псих. наук : 19.00.05 / Герасимова Ольга Александровна – Ростов-на-Дону, 2009. – 340 с.
4. Михайлова Е. В. Практические техники ежедневной самопрезентации и управления впечатлением о себе [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <http://www.elitarium.ru/samoprezentaciya-obshchenie-chelovek-chaldini-povedenie-tekhnika-strategiya-obraz-vlast-primer-zritel-vpechatlenie/>.
5. Самыгин С. И. Психотерапия детей и подростков / С. И. Самыгин, Г. И. Колесникова. – Ростов н/Д: Феникс, 2012. – 284 с. – (Психологический практикум).

КОМПЛЕКСНЕ ТЕСТУВАННЯ РУХЛИВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЯК МЕТОД ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЛЮДИНИ

Чужилова І.В.,

*Методист навчально-тренувальної роботи
Миколаївського вищого училища фізичної культури
м. Миколаїв, Україна*

І. Для чого потрібен тестовий контроль? Наводимо невігаданні вислови:
«Чи можу я за допомогою найпростіших тестів визначити, чи не відстає мій син
(донька) у фізичному розвитку від дітей свого віку? «

“Хочу відвести свою дитину в секцію з акробатики, проте хотілося б
знати, чи є для цього виду спорту у неї здібності?”

“Хочу знати, чи я здоровий, чи це мені тільки здається?”

Який рівень розвитку рухових якостей у мене повинен бути для
виконання нормативу майстер спорту України?”

1) На ці всі запитання відповідь дозволяє дати педагогічне тестування.

Тестування - це метод педагогічної діагностики, за допомогою якого
можливо визначити рівень фізичного розвитку, рухової підготовленості,
фенотипічний прояв рухових здібностей, стан здоров'я. Система тестування
обумовлюється виконанням тестів.

Тест - це завдання, яке дає змогу виміряти рівень розвитку певної якості
(або властивості) людини. Під комплексним тестуванням слід розуміти систему
тестових завдань, за допомогою яких можна всесторонньо вивчати рухову
сферу людини. Спортсменам комплексне тестування дає змогу вирішувати
конкретні завдання управління спортивним тренуванням.

Практичне значення педагогічного тестування полягає в наступному.

1. Стає можливість визначити наявність або відсутність певної
властивості або здібності людини.

2. Тестування дає можливість вивчити ступінь розвитку здібностей людини.

При порівнянні результатів тестування, наприклад дитини, з віковими нормами можна судити про низький, середній або високий рівень моторного розвитку.

3. Результати тестування дають можливість диференціювати здібності різних людей. Виявляють міру подібності з «людиною-еталоном» (наприклад, спортсменом високого класу).

4. *Лонгітудинальне тестування* допомагає передбачити рівень розвитку моторики в певному часі. Частіше всього тут використується *екстраполяція* спортивних результатів.

5. Стає можливість визначити етнічну різницю розвитку рухових здібностей дітей і підлітків.

6. Тестовий контроль дає змогу здійснити відбір перспективних дітей для занять певним видом спорту, а при комплектуванні збірної команди – провести *спортивну селекцію*.

7. Тестовий контроль процесу тренування інформує про ефективність використання засобів і методів. Він допомагає коректувати, а отже, - управляти системою підготовки спортсменів.

8. Для людей, які займаються фізичною культурою, результати тестових випробувань дають змогу визначити стан здоров'я. А люди старшого віку контролюють регресивні зміни своїх властивостей і рухових якостей.

Із цього переліку завдань, стає зрозумілим, що комплексне тестування може обслужити цілий ряд галузей фізкультурно-спортивної практики: фізичне виховання дітей дошкільного, шкільного віку і студентської молоді, оздоровчу фізичну культуру, спортивне тренування, дослідницьку практику.

При визначенні тестового контролю, конкретно я отримала, що фізичний стан людини є результатом прояву багатьох факторів. Це-наявність рухових здібностей, відповідна рухова підготовленість і стан здоров'я.

Так, в тестовому контролі, орієнтуючись на генетичну характеристику розвитку певної здібності, можна виявити генетичний потенціал людини. Можна також, визначити особливості впливу сімейного виховання, впливу соціальних і екологічних факторів.

Тестування дає можливість виявити рухову підготовленість людини. А саме-вивчити ефективність використання нових тренувальних технологій, методів і засобів.

Фізичний стан людини залежить від стану здоров'я. Тут тестовий контроль допомагає визначити вплив фізичного тренування, психічного стану, втоми, режиму харчування, лікарських препаратів, відновлювальних засобів та інших факторів на стан здоров'я. [1, с.4-6]

У даній роботі ми розглядаємо відмінності рухливих здібностей як метод визначення рівня фізичної підготовленості.

Здібності – це важлива характеристика індивідуальних відмінностей людини. Відомий психолог Б.М.Теплов виділив три основні ознаки здібностей:

- здібності – це індивідуально-психологічні особливості, які дають змогу відрізнити одну людину від іншої;

- здібностями називають не будь-які взагалі індивідуальні особливості людини, а лише такі, що мають відношення до успішного виконання якоїсь діяльності;

- поняття «здібність» не зводиться до фіксації у людини певних знань, вмінь та навиків.

Під здібностями слід розуміти генетично обумовлений рівень розвитку людини, який визначає його досягнення в певній діяльності.

З біологічної точки зору, здібності визначаються в розвитку взаємним впливом спадкових і середовищних факторів. Спадковим компонентом здібностей практично є задатки. Різниця між людьми в задатках полягає перш за все в генетично обумовлених особливостях розвитку вищої нервової діяльності, нервово - м'язового апарату, анатомко-фізіологічних і функціональних його особливостях. Між задатками і здібностями, велика дистанція: між ними знаходиться весь шлях розвитку особистості. *Задатки* – лише передумови розвитку здібностей. З іншого боку, зовнішні фактори середовища, а саме: спеціально направлене навчання і виховання, дають змогу генетично обумовленні (приховані) задатки розвинути в діагностично визначені здібності.

Можливості – це, очевидно, передумова до результативної діяльності людини. Тобто можливості визначаються відповідними задатками. Доцільно було б визначити що, *рухові здібності* – це індивідуальні, генетично обумовлені в розвитку, якісні властивості моторики, які визначають успіх в трудовій, фізкультурній і спортивній діяльності людини. [1, с.9-10]

Визначення структури рухових здібностей дає можливість точно діагностувати відповідні якісні сторони моторики людини. До рухових здібностей належать координаційні здібності, силові здібності, швидкісні здібності, витривалість і гнучкість.

Координаційні здібності – це генетично обумовлена в розвитку комплексна рухова якість, яка дозволяє успішно управляти руховою діяльністю людини і регулювати її. [1, с.11-16]

М'язова сила – одна з найважливіших рухових якостей людини необхідна в спортивній, військовій і трудовій практиці. Силу людини можна визначити як здібність долати зовнішній опір або протистояти йому за допомогою м'язових напружень. *Силові здібності* – це генетично обумовлена в розвитку комплексна рухова якість, яка дозволяє виконувати справи з відповідним м'язовим зусиллям. [1, с.16-19]

Під швидкісними здібностями розуміють можливості людини, які забезпечують її виконання рухових дій у мінімальний для даних умов проміжок часу. *Швидкісні здібності* – це генетично обумовлені в розвитку комплексна рухова якість, яка дозволяє виконувати справи з оптимальною швидкістю. [1, с.19-21]

Витривалість – це здібність протистояти втомі в процесі діяльності. *Здібність людини до витривалості* – це генетично обумовлена в розвитку здібність, яка дозволяє людині тривало виконувати будь-яку діяльність без зниження її ефективності. Загальна витривалість – це спроможність виконувати тривалу роботу помірної інтенсивності, яка визначається в розвитку функціональними можливостями серцево-судинної, дихальної і м'язової систем. [1, с.22-24]

Здібність до гнучкості в суглобах людини, по-перше: гнучкість – це здібність людини виконувати рухи з великою амплітудою, по-друге: гнучкість –

це морфофункціональні властивості опорно-рухового апарату, які визначають ступінь рухливості його ланок. *Гнучкість* – це генетично обумовлена в розвитку здібність, опорно-рухового апарату людини, яка дозволяє виконувати вправи з максимальною амплітудою. Термін «гнучкість» найбільше прийнятий в тих випадках, коли мова йде про сумарну рухомість у суглобах всього тіла. А щодо певних суглобів правильніше казати «рухомість». Наприклад, рухомість у плечових суглобах, але гнучкість суглобів спортсмена. [1, с.25-27]

Будь-яка людина більш або менш мотивована. Розрізняють два види мотивації: внутрішню і зовнішню. *Мотивація* – це направленість і інтенсивність зусиль.

Перший вид характеризується особистим спонуканням, яке витікає з постановки життєвих завдань, ступеня труднощі виконання тестів, їх новизни, шансів на досягнення високих результатів. Людина саме хоче чогось досягти, оцінити свої сили, беручи участь у тестуванні. Проте у людей, особливо у дітей і підлітків, частіше спостерігається другий тип мотивації – зовнішній. Учасники тестування, які мотивуються зовні, керуються зовнішніми спонуканнями, безпосередньо для них винагородою є оцінка або матеріальні стимули, покарання – воля вчителя, викладача або керівника фізичної підготовки.

Вивчення даного питання свідчить: майже ніколи той або інший вид мотивації не зустрічається в чистому виді. В основному йдеться про змішаної форми з більшою перевагою зовнішньої або внутрішньої мотивації. Межа між зовнішньою і внутрішньою мотивацією рухлива. Найнепривабливіші спочатку тестові випробування можуть стати після перших успіхів привабними до такого ступеня, що людина може стати аматором тестів.

Найбільш оптимальний спосіб зрозуміти мотивацію полягає в урахуванні і вивченні взаємодії особистих і ситуативних факторів. [1, с.30-31]

II. В комплексному тестуванні рухливих здібностей визначено потребу і значимість. Тести здатні розповісти про здібності дітей, підлітків, студентської молоді, спортсменів та дорослого населення і допомогти вчителю (тренеру) знайти більш короткий, ефективний шлях навчання і підготовки до фізичного

навчання. Теорія взаєморозуміння між усіма компонентами майстерності допоможе вчителю творчо використовувати індивідуальні здібності учня.

В результаті проведеного дослідження, тестуючи здібності початківця, вчитель повинен володіти досконалою технологією навчання. Виявлено що тестування потрібно робити з перервою в один, два тижні. Повторні тести скажуть вчителю, якою мірою учень здатний розвивати свої здібності. Мета тестування позначити перспективу розвитку майстерності і зробити правильний підбір тестів. Для вчителя важливо і потрібно знати родовід учнів з усіма характерними видами життєдіяльності батьків і предків. Дуже важливо знати історію медичної картки учня.

Такий тестований підхід в черговому наборі новачків не дозволить вчителю працювати в порожню, і з кожним набором новачків сподіватися і розчаровуватися і пускати процес вдосконалення майстерності учнів на самоплив. Правильно проведене тестування, розділить учнів на тих хто хоче займатися, але не має здібностей, і на тих хто має здібності, але не мотивований великим бажанням досягти високих показників в майстерності і результатів. [2. с.66-67]

III. Отже зрозуміло, що педагогічне комплексне тестування має бути в цілому ряді галузей фізкультурно-спортивної практики: фізичне виховання дітей дошкільного, шкільного віку і студентської молоді, оздоровча фізична культура, спортивне тренування, дослідницька практика. Яке дає змогу виміряти рівень розвитку певної якості (або властивості) людини. Під комплексним тестуванням слід розуміти систему тестових завдань, за допомогою яких можна всесторонньо вивчати рухову сферу людини. Спортсменам комплексне тестування дає змогу вирішувати конкретні завдання управління спортивним тренуванням.

Визначено що, рухові здібності – це індивідуальні, генетично обумовлені в розвитку, якісні властивості моторики, які визначають успіх в трудовій, фізкультурній і спортивній діяльності людини.

Висновком проведеного тестування є допомога вчителю раціонально використовувати свої здібності і можливості учнів. Уміння читати здатності

учня дозволяють вчителю створювати для нього, умови відповідні розвитку його майстерності. Тести вчителю потрібні, щоб надалі його знання і бажання збіглися з можливостями, здібностями учня які сприятимуть формуванню і розвитку його майстерності.

Результати показують створення однакових умов тестування для різних людей чи для одного і того ж контингенту в різний час забезпечить інформативність тестової програми. Тестовий комплекс при контролі рухової підготовленості людини доцільно використовувати не менше, ніж двічі на рік.

Література:

1. Л.П.Сергієнко Комплексне тестування рухових здібностей людини: Навчальний посібник.-Миколаїв: УДМТУ, 2001.
2. Потреба та значимість тестування: Філософія боксу – Дніпро: Середняк Т.К., 2019.

УДК 378:355

Педагогічні науки

ЩОДО ПИТАННЯ АКТИВІЗАЦІЇ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ТВОРЧОГО ПОШУКУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗС УКРАЇНИ

Шагова О.Ю.,

старший викладач кафедри фундаментальних наук

Військова академія (м. Одеса)

м. Одеса, Україна

При дослідженні проблеми професійної підготовки фахівців, серед основних педагогічних умов, окрім мотиваційної складової, найчастіше виділяють активізацію та творчий пошук, які є передумовою для подальшого самовдосконалення майбутніх фахівців, розвитку їх творчого пошуку у процесі виконання професійних обов'язків.

Професійне самовдосконалення є суспільно та особистісно необхідною умовою становлення курсантів як майбутніх офіцерів. Під професійним самовдосконаленням майбутніх офіцерів доцільно розуміти поєднання

взаємопов'язаних і взаємозалежних процесів: професійного самовиховання як цілеспрямованої активної діяльності, що зорієнтована на формування і вдосконалення у себе позитивних і усунення негативних якостей у відповідності до вимог службової діяльності офіцера, та професійної самоосвіти як цілеспрямованої роботи щодо розширення і поглиблення своїх професійних знань, удосконалення та набуття відповідних навичок та умінь під час навчання у вищих військових навчальних закладах [1].

Так, О. Маслій, розглядаючи особливості підготовки майбутніх офіцерів тилу у сфері військово-економічної логістики, серед факторів, що впливають на формування майбутніх офіцерів зазначає: підвищення кваліфікації військових науково-педагогічних кадрів; формування творчого мислення військового спеціаліста, здатного продуктивно вирішувати складні питання військово-професійної діяльності [2].

Згідно психологічного словника під самовдосконаленням розуміється процес свідомого розвитку особистості у всій багатогранності свого "Я", спрямований на подолання почуття невдоволеності собою /своїми фізичними, інтелектуальними, професійними та іншими можливостями [3]. Характерна особливість самовдосконалення особистості полягає в тому, що воно найбільшою мірою орієнтується на індивідуальні особливості людини, її здібності та потреби [4].

Обґрунтовуючи сутність ціннісного ставлення до майбутньої професії - офіцера, Ю. Ненько у своїй роботі зауважує, що ціннісний складник повинен бути пов'язаний із соціальними цінностями, серед яких: прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізація, тощо [5, с. 256].

Ми впевнені, саморозвиток вимагає від майбутнього офіцера свідомої професійної діяльності, включаючи самоосвіту та самовиховання, забезпечуючи професійну самореалізацію, подальший розвиток професійно значущих якостей, які впливають на процес творчого пошуку під час рішення військово-прикладних задач.

Професійна творчість, на думку О. Діденко, передбачає нестандартне використання методів, способів та засобів при вирішенні професійних завдань,

вміння відхилятися у разі потреби від традиційних схем мислення, швидко вирішувати нетипові проблеми, складні завдання та впевнено діяти у непередбачених ситуаціях, по-новому дивитись на звичне, типове, повсякденне у найрізноманітніших умовах професійної діяльності [6].

Ми переконані, що у процесі активізації самовдосконалення головним є усвідомлення особистістю необхідності корекційної роботи над собою. В умовах сьогодення це є головною умовою для конкурентоздатного фахівця в будь-якій області. Розуміння власних недоліків, бажання їх подолати, встановлення мети, розробка плану заходів щодо самовдосконалення, збір необхідних даних, вивчення методів рішення військово-прикладних задач іншими фахівцями, здатність до аналізу та систематизації отриманого досвіду на основі власних компетентностей - свідчить про високий рівень самоорганізації. Лише цілеспрямована самостійна робота над собою, прагнення до покращення професійних якостей, здатність до самокритики, самоконтролю спонукають майбутніх офіцерів до подальшого розвитку, що призводить до розкриття творчого потенціалу. А власний творчий пошук у процесі рішення військово-прикладних задач, з якими стискаються майбутні фахівці при виконанні професійних обов'язків, веде до самореалізації та професійної майстерності, що є необхідною умовою для успішної кар'єри сучасного офіцера ЗС України.

Отже, постійне стимулювання активізації постійного самовдосконалення та творчого пошуку майбутніх офіцерів ЗС України під час рішення військово-прикладних задач при проведенні навчальних занять в освітньому процесі ВВНЗ [7] є передумовою для професійної самореалізації майбутніх офіцерів ЗС України.

Література:

1. Діденко О. В. Професійне самовдосконалення як чинник фахової підготовки майбутніх офіцерів / О. В. Діденко. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогіка. - 2015.- Вип. 5. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_5_5

2. Маслій О. М. Особливості підготовки майбутніх офіцерів тилу у сфері військово-економічної логістики / О. М. Маслій // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". - 2012. - № 5. - С. 135-138. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zn-pkhist_2012_5_31

3. Психологічний словник / [авт.-уклад.: В. В. Синявський, О.П.Сергеєнкова ; за ред. Н.А.Побірченко]. – К.: Наук. світ, 2007. – 274 с.

4. Діденко О. В. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів [Текст]: дис. ...канд. пед.наук: 13. 00. 04 / Діденко Олександр Васильович; Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2003. – 201 с.

5. Ненько Ю. П. Теоретико-методологічні засади професійно орієнтованої комунікативної підготовки майбутніх офіцерів служби цивільного захисту : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ненько Юлія Петрівна ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. - Рівне, 2018. - 512 с.

6. Діденко О. В. Теоретико-методичні засади формування здатності до професійної творчості в майбутніх офіцерів державної прикордонної служби України : Дис... д-ра наук: 13.00.04 – 2009, 42 с.

7. Свірдюк О.Ю. До питання впровадження STEM-освіти у професійній підготовці майбутніх офіцерів. Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи / Банська Бистриця – Баку – Ужгород – Херсон – Кривий ріг: Посвіт, 2019. С. 149-150.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «ХІРУРГІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ»

Шарак Т.П.,

викладач спеціальних дисциплін,

Козелецький коледж ветеринарної медицини БНАУ

Сучасні підходи у формуванні професійних умінь і навичок при організації та проведенні навчальної практики з «Хірургії ветеринарної медицини» включають в себе різні форми проведення занять, як традиційні, так і новітні.

Організація та проведення навчальної практики з навчальної дисципліни «Хірургія ветеринарної медицини», проводиться у відповідності спеціальності 211 «Ветеринарна медицина», а також програми навчальної дисципліни, навчального плану, які розраховані для студентів та викладачів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації по підготовці молодших спеціалістів.

Навчальна практика – це невід'ємна складова навчального процесу. Особлива значущість цих занять проявляється при підготовці ветеринарних спеціалістів із спеціальних дисциплін.

Організація навчальної практики відіграє важливу роль у формуванні світогляду студентів – майбутніх спеціалістів ветеринарної медицини, для набуття достатніх знань практичних вмінь та навичок і подальшого оволодіння професією фельдшера ветеринарної медицини.

Мета навчальної практики – закріплення і поглиблення знань, одержаних в процесі теоретичного навчання, набутих умінь та навичок, необхідних для їх застосування в майбутній професійній діяльності.

Організація навчальної практики відіграє важливу роль у формуванні світогляду студентів – майбутніх спеціалістів ветеринарної медицини. Для набуття достатніх знань, практичних вмінь та навичок і подальшого оволодіння професією фельдшера ветеринарної медицини[1].

Кожне заняття навчальної практики - 6-ти годинне, тому часу для проведення практичних завдань у студентів більше ніж на практичних або лабораторних заняттях. Крім цього я використовую різні форми та методи навчання практики, що позитивно впливає на практичні вміння та навички у студентів.

Кожне заняття навчальної практики забезпечене необхідними інструментами, приладами, засобами (згідно орієнтовного переліку). Крім того кожен студент має щоденник, для письмового оформлення навчальної практики.

Перед початком кожного заняття, я провожу інструктаж по техніці безпеки на робочому місці, після чого студенти розписуються в журналі реєстрації інструктажів.

На навчальній практиці із хірургії студенти в основному займаються з тваринами. Причому одні практичні заняття проводяться в клініках навчального закладу, інші – в господарствах району. Іноді студенти працюють з тваринами з індивідуальних секторів.

При проведенні масових маніпуляцій, таких як кастрація, ін'єкції, то їх проводять безпосередньо на території ферми, в спеціально обладнаних для цього приміщеннях.

Оцінювання студентів проводиться комплексно.

Враховується:

1) виконання практичних завдань (якість, швидкість) та набуття умінь, навиків.

2) тестовий контроль знань.

3) активність на занятті(доповнення, запитання по темі)

4) письмове оформлення роботи.

Перш за все, під час проходження практики, студент повинен відчувати себе спеціалістом ветеринарної медицини[2].

Під час проходження практики з навчальної дисципліни « Хірургія ветеринарної медицини» я використовую традиційні і новітні методи (розповідь, пояснення, пояснення, показ, демонстрація, ситуаційні завдання та інші) , так і технічні засоби навчання, презентації, навчальні відеофільми. Хоча

відпрацювання студентами самостійно відпрацьовувати практичні вміння та навички, вважаю головним[3].

При лабораторії створена відеотека що включає 30 відеофільмів, 21 презентацію.

Відео, фотоматеріали я використовую як мотивацію навчальної діяльності та як закріплення матеріалу.

Студенти зацікавленні в створенні відеофільмів, в яких вони будуть брати участь.

Література:

1. Береза В.І., Білан Л.Л., Цвіліховський М.І. Навчальний посібник/ Береза В.І., Білан Л.Л., Цвіліховський М.І.Методика викладання ветеринарних дисциплін. – К.: „Аграрна освіта”, 2009. – 193 с.

2. Журавська Л. М. Педагогічні умови управління самостійною роботою студентів вищих закладів освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л.М. Журавська ; Національний аграрний ун-т. - К., 1999. – 21 с.

3. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів / І.В. Зайченко. – К. : «Освіта України», 2008. – С. 158-181.

УДК 378.015.311:614:343.35 (477) (043.3)

Педагогічні науки

ОКРЕМІ ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Шеремета О. П.

проректор

Академія Державної пенітенціарної служби

м. Чернігів, Україна

Стан здоров'я представника Державної кримінально-виконавчої служби України, як і кожної людини, визначальним чином впливає на результативність його професійної діяльності. Нездорова людина не зможе продуктивно

виконувати завдання професійної діяльності, належними чином взаємодіяти з колегами та засудженими.

Важливість належного стану здоров'я представника кримінально-виконавчої служби обумовлена особливими вимогами до його професійної діяльності та її складністю. Сучасний офіцер Державної кримінально-виконавчої служби України виконує дуже складну роботу, що пов'язана як правоохоронною сферою, так і психологічною. Офіцер одночасно повинен бути і військовим, і освіченим юристом, і психологом, і консультантом. Це передбачено в освітньо-кваліфікаційних характеристиках, посадових інструкціях фахівців кримінально-виконавчої служби (хоча в них прямо не йдеться про необхідність формування здоров'язбережувальної компетентності). Складність виконання великого кола професійних завдань посилюється ще й тим, що офіцер кримінально-виконавчої служби працює у досить складних умовах: йдеться про не завжди нормований робочий день, відсутність достатньої фізичної активності, значні нервові напруження, складні міжособистісні контакти.

Для ефективного виконання завдань професійної діяльності офіцер кримінально-виконавчої служби повинен бути компетентним щодо збереження і зміцнення власного здоров'я, а також здоров'я засуджених, тобто у нього має бути сформованою здоров'язбережувальна компетентність. Сучасна пенітенціарна освіта повинна орієнтувати майбутнього офіцера Державної кримінально-виконавчої служби України на необхідність здорового способу життя та підтримання психічного здоров'я, формувати у нього здатність бути відповідальним за своє здоров'я, уміння володіти технологіями позитивного мислення та емоційної культури, готовності до фізичного та духовного саморозвитку. Випускники закладів освіти Державної кримінально-виконавчої служби України, повинні володіти здоров'язбережувальною компетентністю, що дозволить їм якомога довше бути здоровими людьми та якісно виконувати свої професійні обов'язки.

Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України у процесі професійної

підготовки – це науково обґрунтована організація педагогічного процесу у закладі освіти для досягнення необхідного результату – сформованості усіх складових здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців. Для визначення першої педагогічної умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів кримінально-виконавчої служби важливе значення має думка вчених (Е. Зеєр, І. Зимня, О. Пошетун, С. Трубачова, А. Хуторської) щодо того, що компетентність формується на основі опанування змісту освіти. Важливими у контексті дослідження є ідеї відомих медиків, що краще не допустити хвороби, ніж лікувати її. Йдеться про те, що виховні дії будуть тим ефективнішими, чим швидше можна буде попередити загрозу. Зокрема щодо цього М. Амосов зазначав, що «у більшості хвороб винна не природа, а тальки сама людина. Найчастіше вона хворіє через лінощі та пожадливість, а часто і через нерозуміння» [1, с. 4]. У нашому випадку можна стверджувати про необхідність ґрунтовної профілактичної роботи, доцільність ознайомлення під час факультативних занять майбутніх фахівців з вимогами здорового способу життя, навчання правил здорового способу життя, тобто специфіки здоров'язбережувальної діяльності, про формування у майбутніх фахівців ще під час навчання у закладах освіти бажання та мотивації до здорового способу життя, усвідомленого ставлення до свого здоров'я.

Для визначення другої педагогічної умови формування здоров'язбережувальної компетентності враховано, що за компетентнісного підходу порівняно з традиційним навчанням суттєво відрізняються і методи навчання. На це вказують Ж. Делор, І. Бех, О. Діденко, В. Ягупов та ін. Зокрема Ж. Делор сформулював «чотири стовпи», на яких має ґрунтуватися компетентнісна освіта: «навчитися пізнавати, навчитися робити, навчитися жити разом, навчитися жити». Зміст цих найважливіших засад виразно вказує на діяльнісний контекст компетентності [2]. Учений О. Діденко зазначає про діяльнісну спрямованість компетентнісного підходу, підкреслюючи, що у професійній підготовці майбутніх офіцерів доцільно зосередитись не на поінформованості курсантів, а на їх уміннях використовувати інформацію для

вирішення проблем, що виникають у всіх видах професійної діяльності та сферах взаємовідносин [3].

У цьому контексті слід зазначити, що великі можливості для діяльнісного навчання, активного засвоєння майбутніми фахівцями знань про здоровий спосіб життя, вирішення складних ситуацій, пов'язаних із збереженням здоров'я, їх особистісного зростання як прихильників здорового способу життя мають інноваційні методи навчання, насамперед інтерактивні. Значення інтерактивних методів обумовлене їх можливостями для розвитку соціального здоров'я майбутніх фахівців кримінально-виконавчої служби. Ці методи допомагають формувати відповідні навички спілкування, розкрити необхідність дотримання принципів здорового способу життя, формувати розуміння важливості турботи про власне здоров'я, відповідальне ставлення до свого здоров'я та здоров'я засуджених. Отже, з урахуванням того, що технології інтерактивного навчання є ефективним інструментом освоєння нового досвіду, допомагають формувати уміння та навички спілкування, взаємодії з іншими людьми, тобто соціальної складової здоров'я, другою педагогічною умовою формування у майбутніх офіцерів кримінально-виконавчої служби здоров'язбережувальної компетентності слід вважати використання інноваційних методів навчання для набуття майбутніми фахівцями досвіду здоров'язбереження та розвитку соціальної складової здоров'я.

Для визначення третьої педагогічної умови формування у майбутніх офіцерів кримінально-виконавчої служби здоров'язбережувальної компетентності слід враховувати значення, як зазначав М. Амосов, таких складників здорового способу життя, як позитивні емоції, зокрема радість, щастя, задоволеність життям, доброта. Відомий лікар підкреслював, що оптимальне життя – прожити довго із високим рівнем душевного комфорту [1, с. 55]. Саме здоров'я, зазначає М. Амосов, дає можливість повноцінно жити й працювати [1, с. 159]. Важливість уваги до психічного аспекту здоров'я, насамперед психічного, обумовлена ще й особливостями професійної діяльності офіцера кримінально-виконавчої служби, зокрема значними психоемоційними перевантаженнями, великим обсягом

негативних психоемоційних впливів, та підтверджена також результатами констатувального етапу експерименту, які засвідчили, що курсанти розуміють значення фізичної складової здоров'я, але не надають значення соціальній та психічній складовим.

У цьому контексті велике значення для формування навичок збереження психічного здоров'я має такий метод активного навчання, як психологічний тренінг (англ. training). В. Мірошінченко і Р. Сич підкреслюють, що виконуючи тренінгові вправи, взаємодіючи з іншими людьми, його учасники вчаться відчувати та розуміти інших людей, аналізувати себе та інших учасників [5, с. 145]. Окремо слід вказати на значення тренінгу для розвитку внутрішньоособистісних емоційних і міжособистісних компетенцій майбутнього фахівця. І. Матійків вказує на переваги тренінгу для досягнення осмисленої гнучкості в управлінні власними емоційними реакціями та інших. Важливим аспектом тренінгу є також, на переконання дослідника, підвищення толерантності до невдач та невизначеності, насамперед конструктивне ставлення до помилок [4, с. 3].

Висновки. З урахуванням особливостей служби в Державній кримінально-виконавчій служби України, всіх аспектів життєдіяльності людини, а саме – фізичного, соціального й психічного благополуччя – важливими педагогічними умовами формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчій служби України можна визначити організацію просвітницької роботи шляхом впровадження спеціального факультативу для ознайомлення майбутніх фахівців із сутністю здоров'язбережувальної компетентності та основними правилами здорового способу життя; використання інноваційних методів навчання для набуття ними досвіду здоров'язбереження та розвитку соціальної складової здоров'я, а також проведення тренінгів для формування у майбутніх офіцерів Державної кримінально-виконавчій служби України навичок збереження психічного здоров'я.

Література:

1. Амосов М. М. Роздуми про здоров'я: Пер. з рос. Київ: Здоров'я, 1990. 168 с.

2. Делор Ж. Образование – сокрытое сокровище: ЮНЕСКО, 1996. Унив. кн. 1997. № 4. С. 37–40.

3. Діденко О. В. Особливості впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку майбутніх офіцерів у ВНЗ URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_3_6 (дата звернення: 04.04.2019).

4. Матійків І. М. Тренінг емоційної компетентності: навч.-метод. посібник. К.: Педагогічна думка, 2012. 112 с.

5. Мірошніченко В. І., Сич Р. В. Методика проведення тренінгу формування умінь з особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення військово-спеціальних дисциплін. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: Педагогічні та психологічні науки. 2013. № 2. С. 137–147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnrv_ppn_2013_2_17 (дата звернення: 31.03.2019).

Педагогічні науки

ІМПРОВІЗАЦІЯ ЯК ВИД ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОЦІ МУЗИКИ

Яворська І.І.

викладач методист

Теребовлянський коледж культури і мистецтва

м. Теребовля, Україна

Відомий російський педагог В.А. Сухомлинський свого часу сказав: «Музика - могутнє джерело думки. Без музичного виховання неможливий повноцінний розумовий розвиток дитини. Розвиваючи чуйність дитини до музики, ми облагороджуємо її думки, прагнення».[6] І ці слова повністю відповідають сучасним уявленням психофізіологів про вплив музики на розвиток і становлення особистості дитини.

Добре відомо, що музика має великий вплив не тільки на настрій слухача, але і на його волю, психіку і навіть фізіологію. Музичний твір здатен викликати як прояв позитивних, так і негативних емоцій. Крім цього, є доведеним факт,

що музика має безпосередній вплив на становлення і подальший розвиток інтелекту, емоцій, мовних здібностей, сприйняття, пам'яті людини. У підсумку, **займаючись музичним вихованням дітей, ми розкриваємо в них величезний творчий потенціал, закладений природою .**

Урок музики є основною формою масового прилучення дітей до мистецтва. Музичне виховання дітей - це не просто розвиток у них здатності сприймати музику. Насправді, це формування у дитини духовних потреб і моральних уявлень, емоційного сприйняття, вміння давати естетичну оцінку найрізноманітнішим життєвим явищам.

Діти наділені природними творчими здібностями. Видатний педагог Б. Асаф'єв ще в 20-ті роки рекомендував широко використовувати їхню самостійність, виховувати творчий, а не репродуктивний тип. Але й досі не завжди в школах звертають увагу на творчість учнів. Практика показує, що імпровізація практично доступна для всіх дітей. Їх захоплює процес творчості, пробуджує зацікавленість, емоційний відгук на музику.

Навчити дитину любити музику... Чи не найголовніше це для учнів шкіл та студій, більшість з яких не стануть професіоналами-музикантами, однак мають бути не тільки грамотними слухачами концертів, не тільки культурними співаками самодіяльного хору, а й уміти закомпанувати товаришам, підібрати на інструменті улюблену пісню чи танок, скласти свою мелодію.

Часто дитина, пасивна на уроці, пожвавлюється, виконуючи нескладне творче завдання, і буває, що той, від кого, загалом, не чекаєш чогось самостійного, раптом робить приємний сюрприз.

Майже в кожному класі є учень (не завжди найкращий), який виділяється вмінням підбирати на слух популярні мелодії, а головне - творити власні, хоч вони рідко відповідають вимогам правильної імпровізації, бо заняття ці безконтрольні. Після уроку такого учня буквально тягнуть до інструмента, обступають тісним колом, і він, зніяковіло поглядаючи на педагога, змушений грати свої твори. Інші ж учні намагаються щось запам'ятати, навіть записати «з рук», хтось, наперед впевнений у невдачі, тільки заздрістно зітхає, але навряд чи є хоч один байдужий.

Імпровізація — новий вид музичної діяльності в школі. Значення імпровізаційної творчості для музичного розвитку дитини і роль імпровізації як виду учбової роботи підкреслював ще Б. Асаф'єв, який писав, що «людина, яка пережила радість творчості навіть в наймінімальній степені, поглиблює свій життєвий досвід і стає іншою за психічним складом, ніж людина, що тільки наслідує інших. Найнеобхіднішою справою в даному напрямку я рахую розвиток здібності до імпровізації»[2].

Практичний досвід введення імпровізації в уроки музики показує не тільки велику зацікавленість дітей процесом творчості, але і безперечний його вплив на музичний розвиток учнів.

В імпровізації, як і в будь-якому іншому виді музичної діяльності, органічно сплітаються два моменти: «радість творчості» (Асаф'єв) і той музичний досвід, який виражається в конкретному освоєнні дитиною музичної мови, в придбанні і засвоєнні ним певних музичних знань.

Вирішальне значення для успішного музичного розвитку дітей має характер їх власної діяльності. Варто систематично стимулювати самостійні творчі заняття, пошуки, які допомагають дітям відчувати виразність музики. Аналізуючи різні варіанти мелодії на той самий текст, учні відкривають для себе її величезні виражальні можливості. Недаремно великий російський письменник Л. Толстой говорив, що у дітей відчуття прекрасного дуже правильне.

Після попередньої підготовчої роботи з імпровізації в класі учні охоче виконують творчі завдання вдома. Це більш продуктивно, бо на уроці перший проспіваний варіант мелодії часто стає гальмом для фантазії, зразком, який, може, і несвідомо, наслідують всі учні. Слід ретельно проаналізувати їхні твори, відзначити вдалі за виразністю форми.

Не всі діти можуть записати мелодію і не завжди слід цього від них вимагати, бо дехто з них навмисно спрощує музику. Але буває, що учні намагаються зафіксувати власні мелодії, які випереджають їхні теоретичні знання, і не можуть впоратися з цим завданням. Пошуки виразності призводять до створення досить цікавих мелодій. Важливо тактовно виправити помилки,

допомогти справитися з ритмом. Варто також кращі твори, які через складність юний автор не може зафіксувати нотами, записати на диктофон. Це дуже подобається учням. Велике значення має вдало підібраний виразний текст для імпровізації (його повинні добре прочитати, відчути учні).

У підручнику М. Андрєєвої « Від прими до октави» є творчі вправи для імпровізації: приклади на доспівування тоніки, закінчення мелодії, цікаві, образні тексти для імпровізації.[1] Але, мабуть, на початку такої роботи ці тексти будуть трохи задовгі. Учнім легше складати мелодії на коротенькі вірші, на зразок тих, що наведенні в книзі Б. Шеломова «Імпровізація на уроках сольфеджіо».[7] Учні і самі часто віршують. Створення мелодії на заданий ритм, як вправа, можливе, але дещо зв'язує творчу ініціативу. Інша справа - вірш. Тут завдання стає більш творчим, бо текст виразніший від ритму. Дуже подобаються учням жартівливі тексти.

Успіх імпровізації на уроці багато в чому залежить від вчителя, його виконавських можливостей, педагогічної майстерності, уміння створити єдиний емоційний настрій уроку, пов'язати імпровізацію з його темою, з усім тим матеріалом, який використовується на уроці. Дитяча музична творчість є органічним елементом різних видів музичної діяльності. Творчій активності дитини допомагає створення на уроці проблемної ситуації, тобто такої організації навчального процесу, яка максимально організує творче мислення дітей.

Творчий процес сприяє розвитку в дітей мислення, уяви, спостережливості, активності, позитивних емоцій, а також спеціальних музичних здібностей. Через це творчість має бути невід'ємним компонентом уроку музики.

Література:

1. Андрєєва М. Від прими до октави. Частина I. Для I - II класів Дитячих музичних шкіл. Видання 6. Збірник мелодій для співу та музичного розбору на уроках сольфеджіо. М.: Радянський композитор, 1992.
2. Асаф'єв, Б.В. Обрані статті про музичну освіту /. – Л.: Музика, 1973.
3. Ветлугіна, Н.А. Музичний розвиток дитини – М., 1968.

4. Кушка Я. Методика музичного виховання дітей. Видання 2, допрацьоване. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Частина 1. – Вінниця, 2007.

5. Мистецтво у житті дітей / Досвід художніх занять із молодшими школярами. Книжка для вчителя: З досвіду роботи/. – М.: Просвітництво, 1991.

6. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988 .

7. Шеломов Б. Імпровізація на уроках сольфеджио / Б. Шеломов. — Л.: Музыка, 1977.

НОТАТКИ

